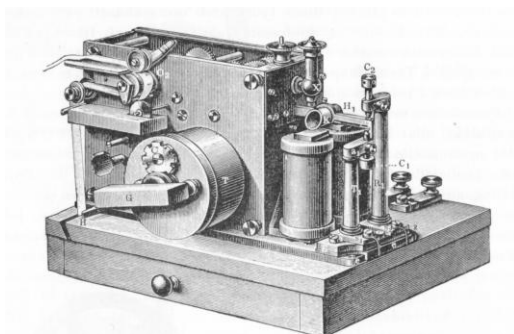

Telegrafistista Tirehtöörskäksi

Alva Maria Henrikintytär Makkosen Kirjeitten Kertomaa v. 1894 – 1906

Perttu Peitsara

Jyväskylä v. 2012

Telegrafistista tirehtöörskäksi

Alva Maria Henrikintytären kirjeitten kertomaa v. 1894 – 1906

Karttulan seurakunnan kirkonkirjojen mukaan Iisalmelta muutti Karttulan seurakuntaan 1.2.1876 [sisäänmuuttokirja] sahanhoitaja Henrik Makkonen, vaimo Kaisa Maria Karjalainen ja viisi lasta. Marian muistikirjamerkinnän mukaan muutto oli tapahtunut jo 15. lokakuuta 1875, mutta Iisalmen seurakunnan ulosmuuttokirja se oli päivätty vasta 31.1.1876. Marian merkintää voidaan näistä pitää tässä tapauksessa todistusvoimaisimpana ja sen perusteella laskien lapsista järjestyksessä kolmanneksi vanhin, Alva Maria oli muuton aikaan neljän ja puolen vuoden ikäinen.

Alvan kouluvuosista tiedot ovat vähäisiä. Henrik- isän kirjeenvaihdosta voi päätellä, että perheessä oli kotiopettaja, joka paikkasi kansakoulun puut-

teen. Tätä vaihetta Alvalla seurasi opiskelu Kuopion suomalaisessa tyttökoulussa, jonka hän aloitti syyskuussa v. 1880 ja sai hyvän päästötodistuksen toukokuussa v. 1886. Sen kaikkien aineiden keskiarvo oli 8,07. Paras arvosana oli piirustuksessa – kymmenen. Minkä johdosta viiden luokan suorittamiseen tarvittiin kuusi vuotta, ei ole tiedossa.

Oppikoulun päästötodistuksen saatuaan Alva hakeutui opiskelemaan rautateille, aluksi Kuopiossa telegrafistiharjoittelijaksi, mistä hän sai todistuksen huhtikuussa 1891. Lokakuussa v. 1894 harjoittelija Alva Makkonen hyväksyttiin vakinaiseksi telegrafistiksi. Työpaikan hän sai Kotkasta. Karttulan seurakunnasta muuttaneitten kirjaan tuli merkintä ”Muutti Karttulasta Kotkaan 26.12.1894. Elatuskeino: Telegrafisti.”

Naisia ryhdyttiin ottamaan Valtionrautateille sähköttäjiksi eli telegrafisteiksi 1860-luvun lopussa. Tietävästi ensimmäinen nainen Valtionrautateiden sähköttäjänä oli Hilda Hidén, joka tuli töihin Helsingin asemalle v. 1868. Naispuolisten sähköttäjien määrä kasvoi hiljalleen sitä mukaa, kun uusia liikennepaikkoja ja ratoja valmistui.¹

Sähköttäjäksi voitiin ottaa 18 vuotta täyttäneitä hyvämaineisia naimattomia naisia tai leskiä. Vaimojakin voitiin ottaa, mutta vain sille asemalle, jolla heidän miehellään oli virka. Naisia kannatti palkata mm. siksi, koska heidän palkkansa oli pienempi kuin miesten.

Sähköttäjät hoitivat asemien välistä sähkösanomien vaihtoa. Morsekoneella sähköttäjä välitti edelliselle asemalle tiedon junan saapumisesta ja seuraavalle junan lähtemisestä. Tämän ohessa sähköttäjät tekivät erilaisia konttoritöitä.

Alva Maria 20. v

#151.
 Att Praktikanten i Kuopio station, Fröken
Alva Makkonen, vid med henne anställd
 examen, befunnits telegrafera väl, samt äga
 nöjaktig kännedom i Ryska och Tyska språ-
 ken; intygas härmed på begäran.
 St. Petersburg den 13 April 1891.
Intyget gäller ett års tid.
W. Wassermuth
 Telegrafinspektör

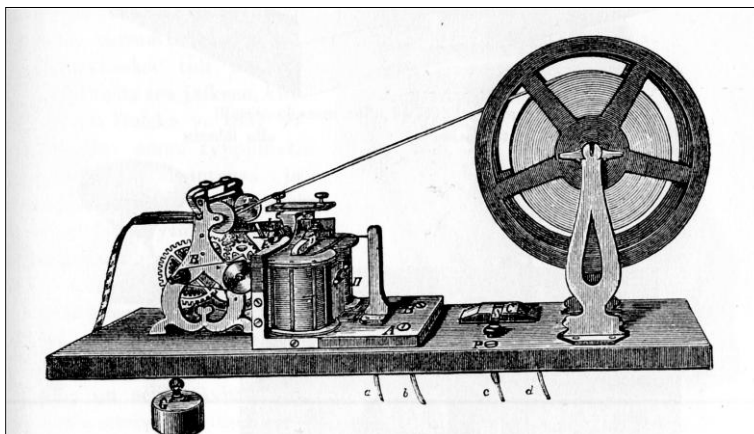
Säilyneet lasten kirjeet äiti-Marialle alkavat vuodesta 1894. Alvan ensimmäinen viesti on päivätty Kuopiossa 18/IV1894. Ellenin kirjeen takasivua hyväkseen käyttäen hän ilmoitti olevansa aikeissa mennä Helsinkiin. Sinne juhlaan, sen Aleksanteri II:n patsaan paljastukseen. Matkaa varten oli mammalle pyyntö, ”jos mamma olisi hyvä ja leipoisi otraryyni piirakoita evääksi. Alina Dahlströmin kanssa panemme yhteiset eväät. Jos Mamma lähettäisi ne sitten ensi viikon lopulla. Lauvantaina lähdemme.” Samalla Alva välitti myös Unon muistutuksen, että Gustavin vene olisi tervattava sisäpuolelta mustaa rajaa myöten. – Miten Helsingin matka onnistui, siitä ei myöhemmissä kirjeissä ole mainittu.

9. Syyskuuta 1894 Alva toimitti mammalle tiedon kievari Dahlströmin kuolemasta ja erään vierailukutsun. ”Malmborg on sanonut, että hän on kotona tiistaina ja keskiviikkonakin, niin että mamma tulisi nyt tiistaina ja olisi hautaisissa. Dahlströmin tantti käski kirjoittaa, että tulisitte. Minuakin ovat niin pyytäneet jäämään niin, etten vielä tulekaan kotiin. Sitten tullaan Mamman kanssa keskiviikkona. Tulkaa nyt tiistaina vaikka Kurkimäen kautta. Ehdittehän te kolmenkin junassa tulla. Hautaiset on klo 5 j.p.p. Kutsuna kortti tulee postissa tiistaiamuna.

Maria Makkonen

Kun Yrjöltä oli jäänyt prässätyt kukat kirjan sisään kahverin nurkkaan, ne olisi tuotava hänelle koko kirjan kanssa, etteivät kukat tipu. Yrjön kengän vetolauta olisi myös tuotava. Puolukoita ja sieniä ja nauriita haluttaisiin! Laina käski sanoa että tyyny, jota mamma kysyi, on täällä. Korvatyynyjä ei täällä ole kuin kaksi.” Erityisenä toivomuksena Alavalla olivat kenkänahat, joita hän pyysi Mammaan tuomaan kahdet.

Morselennätin, jollaisia Suomessa käytettiin.

(Einari Risberg;
Suomen lennätinlaitoksen
historia 1855–1955 s. 59,
Helsinki 1959)

Keisari Aleksanteri II oli pidetty hallitsija, jonka aikana ja myötävaikutuksella Suomessa toteutettiin huomattavia yhteiskunnallisia uudistuksia. Keisari kuoli vuonna 1881 pommiattentaatin uhrina. Aleksanteri II:n patsas on Venäjän keisarille ja Suomen suuriruhtinaalle omistettu muistopatsas Helsingin Senaatintorilla. Kuvanveistäjien Johannes Takanen ja Walter Runeberg suunnittelema patsas paljastettiin keisarin syntymäpäivänä 29. huhtikuuta 1894. Aleksanteri II on kuvattu Suomen kaartin upseerin univormussa, pitämässä puhetta vuoden 1863 valtiopäivillä. Se on yksi Helsingin vanhimpia ja huomattavimpia julkisia muistomerkkejä.

Aleksanteri II:n patsaasta tuli laajojen mielenilmausten näyttämö vuonna 1899 alkaneiden sortovuosien aikana. Helsinkiläiset protestoivat Nikolai II:n venäläistämispyrkimyksiä vastaan kukittamalla "hyvän tsaarin" Aleksanteri II:n patsasta. Itsenäistymisen jälkeen, kun aitosuomalaisuusliike pyrki hävittämään Helsingistä venäläiskauden jälkiä, patsasta vaadittiin poistettavaksi. Vaatimukset eivät kuitenkaan tuottaneet tulosta.

Marraskuun koittaessa Alva matkusti uuteen työpaikkaansa, josta kohta kirjoitti kotiin ensi vaikutelmiaan: "Nythän minä vihdonkin olen tullut tänne Kotkaan. Olen päättänyt ja olenkin melkein pakotettu ottamaan kronon kortteerin, niin nyt pyytäisin, jos mamma olisi hyvä ja lähettäisi sen sängyn, löstäkin, höyhenbolsterin ja pari tuolia, niitä joista oli puhe. Jos riittäisi pari lakanaa aluksi, aion ommella enempi vähitellen. Ne olisi sitten vietävä Kurkimäelle ja pyydetävä asemapäällikön lähettämään ne muuttotavarana tänne minulle. Niistä ei mene maksua. – Jos voisin saada jonkin maton, ei se tarvitseisi olla villanankaan, jos sattuisi olemaan puhtaana joku niistä nurkkakamarin pumpulimatoista, joissa on siniset reunat, niin sekin passaisi. Minulle tulee täällä kamari ja keittiö ja pieni garderobi. Sinne muutan sitten kun saan möbelini, niin että pyytäisin saada ne niin pian kun mahdollista.

Lämpimän kanssa palkkaa ei tulekaan kun 87 mrk kuukaudessa. Kun täällä on niin kalliit huo-

neen hyirit, niin luetaan niistä huoneista niin paljon pois palkasta. Ei minulla ole vielä ikävä ollut yhtään, mitenkähän nyt muuttune.

Odotan nyt vaan niitä tavaroita niin hartaudella. Voisihan ne muut kapineet panna siihen sänkyyn. Ei suinkaan Mamman aikomus ollut antaa sitä leveää sänkyä sieltä poikain salista. Se kai oli yksi niistä kapeimmista. – Kyllä sitä kaikkea tarvitseisi, vaan pitää nyt vähitellen aloittaa. – Jos saisin jonkun servitinkin niiden tavaroiden matkassa. Se sänky täytyisi peittää joillakin säkin palasilla. Paljonhan siitä on puuhaa, vaan minä olisin sillä niin paljon autettu. Siihen asti asun tämän toisen telegrafistin kortteerissa."

Edellisessä kirjeessään mammalle Alva oli lähettänyt Ellenille terveisiä yhdessä matkustamisesta. Hän palasi nyt asiaan kertoakseen mammalle, että suunnitelmat olivat silloin muuttuneet. Hän ei matkustanutkaan Kuopiosta yhdessä Ellun kanssa. Viivytyksen syynä oli virkakoneiston hidas toiminta.

”Määräystä en saanut ennen kuin 1. päivä, jolloin heti täytyi lähteä. Istun nyt ensimmäistä iltaa täällä asemalla. Vieläkin pyydän Mamman olemaan hyvän ja lähettämään ne tavarat aivan ensi tilassa. Ei se tekisi pahaa, jos Mamma viitsisi panna vaikka jonkun leivän ja yksi nyrkillinen talkkunaksia ja murusia lihaa ja muuta sellaista, jos voisitte lähettää. Ensimmäisenä kuukautena tarvitsee niin paljon ostaa, niin olisi kaikenlainen apu tervetullut. Terveisiä nyt paljon sinne Karttulaan, varsinkin herrasväki Kukowskille [ruukin johtajan perhe Syväniemellä] ja muille kanssa. Voikaa hyvin.”

Kyllästyneenä odottamaan kirjettä kotoa, Alva 2. joulukuuta 1894 ihmetteli asiaa mammalle ja kyseli kaikkia kuulumisia. ”Minä kun olen odotellut kirjettä sieltä, eikä kuulu mitään. Olette kai saanut minun kirjeeni, jossa pyysin muuttokirjaa tänne. – Kuopiostakaan en ole viikkoon saanut mitään kirjettä. Kuinka voitte siellä kotona? Onko Armas ollut terveenä? Mitenkä ne asiat muuten hurisevat? Onko Rissanen maksanut? Nythän teillä on taas kaikki uudet palvelijat siellä. Minkälaisia nuo sattuiivat? – Lieköhän siellä niin surkeaa talven tulo kuin täällä. On sellaista hirveätä römpsyä vaan. Ei lumesta tietoaakaan.

Päivät menee työssä vain. Käsityötä tulisi paljonkin tehdyksi, kun vaan aineet riittäisi, mitä tehdä.” Koti-ikävän torjumiseen lähestyvä joulutarjosi hyvän mahdollisuuden, silloin hän näet sanoi aikovansa pistäytyä Savikoskella. Siitä olisi hyötyäkin, koska kirjoitti ”aion pyykkini tuoda sinne pestäväksi nyt alussa varsinkin. Ne sitten pitää lähettää rahtia maksamatta tänne.”

Kotopuolen asioita Alva seurasi sanomalehdestä, mutta kaikki ei sieltäkään selviä. ”Savosta näin,

että Emil matkustaa ottamaan uskollisuuden valoja alamaisiltaan. Karttulalaisiakin tulee vannottamaan. Olisipa häntä hauska nähdä toimessaan. Onko kuulunut kuka Souruun [rautaruukki] tulee förvalttariksi? Miksi se Elisan ja Tarkkasen kihlaus purkautui? Onko Mamma lähettänyt jo sitä kangasta lisää siihen hameeseen? Taisi mennä pilalle koko homma. Mitä sinne muuta kuuluu? Kirjoittakaa nyt kohta. Lähettäkää vaikka Kuopioon, jos ei teillä ole kirjekuoria.

Elviraltakin sain kirjeen. Taitaa taas rouva olla toisia päin. Kirjoitti, että on vahinko, etten pääsekään enää hänelle sijaiseksi. En tiedä milloin tuo jo tapahtunee. Ei kai häneltä ole tullut teille kirjoitetuksi siitä. Se on soma se rouva. – Elkää nyt viitsikö kertoa tästä kellekään.

Täällä olen tehnyt jo muutamia visiittiä. Kaikki ovat olleet hyvin ystävällisiä ja kohteliaita. Mutta kyllä minä kuitenkin koitan päästä täältä Kuopioon niin pian kun siellä vaan tulee paikka auki. Terveisiä paljon Armakselle ja itsellenne niin myös Giinulle, tanteille ja muille tutuille.”

Joulu meni, Alva kävi kotona Karttulassa ja Kotkaan palattuaan kirjoitti vuoden lopulla mammalle. ”Nyt sitä taas olen ollut jo pari päivää täällä. Matka oli aika hauska. Oli niin paljon tuttuja junassa, että aika meni oikein pian. – Vähän tuntui ikävältä ensin, vaan nythän tuosta ei enää tiedä. Elleniä en tavannut Kouvolassa. Milloin lie sitten matkustanut. – Onnellista uutta vuotta teille kaikille ja terveisiä paljon, jos siellä on vieraita, niin kaikille teille toivoo ja lähettää Alva”

Alva päivitteli, kun oli ehditty jo hyvän matkaa tammikuulle 1895, mutta kotoa ei ollut kuulunut mitään. Vihdoin kuukauden viimeisenä päivänä

hän vastasi mammalle tämän kirjeeseen, jonka oli juuri saanut. ”Kylläpä minä jo aloin ihmetellä kun ei kuulu hiiskahdustakaan sieltä kotoa. Kiitoksia nyt paljon kirjeestänne. On hauska, että olette olleet terveenä. Siellä se vaan Armas ohjastelee hevosia. Hyvä on, ettei toki ole saanut yskää eikä muuta tautia. Muistaa kai hän väliin lukeakin.”

Mamman raha-asiat, joista kukin lapsista vuorolleen oli huolissaan, sai Alvan päivittelemään. ”Se Kukowskin velka se minua niin painaa. Minulta ei riitä nytkään kun 10 mrk sen lyhentämiseen. Kuopioon täytyy lähettää laskuista, joita olen saanut tännekin yhden. Sinne lähetän sitten senkin ja pyydän Hellinin sen sitten lähettämään teille.

Milloinka sitä Kukowskin herrasväen lähtökalaasia ajetaan pitää. Jos olisi ensi kuussa, niin ehken minäkin tulisin siksi illaksi. Tekisi niin mieleni. – Siitä Höökin jutusta jo sain Helliniltä tietää. Kumma mies, kun ei anna ihmisten rauhassa elää.”

Viipurissa asuvat sisarukset Anna Elvira ja Hellin olivat Alvalla mielessä ja heitä aikoi lähteä pikaapuoliin tapaamaan, olihan siihen aihettakin. ”Ensi kuun alussa matkustan Wiipuriin. Siellä ne tuntuvat odottelevan jo sitä yhtä hurakkata, minä luulen aivan piakkoin.”

Kotiutuminen Kotkaan ei vielä ollut täysipainoista ja se sai telegrafistin masentuneen oloisena huokailemaan ”täällä tämä elämä on jokseenkin yksitoikkoista. Ei juuri voi hauskaksi sanoa. Käsi-työ on ainoa huvi koko kylässä. No, kyllä ajeleminenkin olisi hauskaa, kun olisi hevosta. Ei täällä ole mitään kirjoittamistakaan. Kiitoksia

pyyhkeistä, jotka jo olen saanut aikoja sitten.” Peräkaneettina kirjeessä oli Maria-mammalle osoitettu harras toivomus, että tämä kirjoittaisi useammin.

Se toteutuikin kohta ja kiitoskirje lähti 19. helmikuuta. ”Kiitoksia paljon kirjeestänne. Sen sain jo oikeaan aikaan, vaikka nyt vasta siitä vastaan. Ensimmäkin täytyy puhua siitä velan maksusta. Voikohan Mamma sen nyt maksaa. Minä sitten vähitellen lähettäisin Mammalle sen aivan ennen muita velkamiehiä. Mamma nyt kirjoittaisi miten se on, että sitten tiedän jos minun täytynee ruveta hommaamaan.”

Karttulassa Syvänniemellä toimi Sourun rautaruukki, jonka olivat perustaneet venäläiset aatelismiehet, kenraalimajuri Peter Feodorov Semjannikov ja everstiluutnantti (vuori-insinööri) Vassili Appolovits Poletika ja jonka toiminta alkoi v. 1868. Ruukki siirtyi perustajilta helmikuussa v. 1870 Venäläiselle kone- ja vuorityölaitosyhtiölle kunnes teki vararikon v. 1899, jonka yhteydessä ruukin omistajaksi tuli kuopiolainen kauppaneuvos Löf yhdessä isännöitsijä Foreliuksen kanssa.²

Ruukin johdossa oli muuan Kukowski, joka perheineen kuului Savikosken Makkosten ystäväpiiriin. Kukowskin perhe oli siirtymässä muualle ja Alvakin kovasti halusi osallistua heidän läksiäisiin. ”Se passaisi hyvästi minulle jos se Kukowskien lähtökalaasi olisi lauvantaina kunhan vaan ei olisi Maarian päivän eellisen lauantaina, sillä silloin on täällä arpajaiset kansanopiston hyväksi, joihin minäkin kerään voittoja ja ehken tulen näyttämään myös. – Kyllä minä tulisin kun jo saisin tiedon siitä sen lauvantain edellisestä torstaina.

Ei sieltä Wiipurista ole vielä kuulunut uutisia. Elvira kirjoitti, ettei hän enää tämän viikon yli pääse. Saas nähdä.”

Yleisten kuulumisten jälkeen mammalle oli tähdellisempääkin asiaa, vähän ihmetystä herättävääkin, nimittäin puhtaiden liinavaatteiden saaminen Savikoskelta. Alva kirjoitti: ”lakanat ja handukit näkyvät taas olevan viimeiset käsillä. Jos mamma olisi hyvä ja lähettäisi niitä Kuopioon ja jos minun muitakin vaatteita on siellä, niin niitä myös. Ja jos Mamma olisi hyvä ja antaisi jonkun nikkarin tehdä sellaisen irtonaisen pöytälaudan, jolla voi leipoa, noin yhden metrin laaja ja puolentoista pitkän. Minä sen sitten käydesäni saan. Me täällä joskus leipoisimme.

Ellenille tekaistiin yhden ompelijattaren kanssa palttoo. Wiipurista ostin vaatteen. Kuului passaavan hyvin. Olen hänelle lähettänyt kaikenlaista. Kuuluuko jo milloin Hannan häät tulevat. Vai jo te näitte sen uuden valttarin. Kiitoksia vaan terveisistä. Olkaa nyt hyvä ja kirjoittakaa, miten sen maksun käy. Armas se ei vaan kirjoita kummitättilleen yhtään. Hänelle ja teille paljon terveisii Alvalta.”

Maaliskuun 16. päivänä lähtenyt kirje alkoi huomautuksella; ”Ette ole mitään kirjoittaneet, jos olette saanut sen 100 markkasen, jonka jo lähetin viime kuun lopussa. Toivon sen kumminkin perille tulleen.

Aijon tulla nyt ensi viikon lopulla sinne päin. Tulen lasten kanssa Kuopiosta lauantaina [lapsilla tarkoitettiin nuorempia sisaruksia]. Pyytäisin, jos Mamma olisi hyvä ja leipoisi tai antaisi leipoa niitä leipä korppuja, että saisain niitä tänne matkaan.

Jos Mamma saisi kanssa ostetuksi jonkun pienen kapustan minulle, niin olisi koko hyvä.

Tulenee kai niistä kekkereistä edes kunnolliset. Kukahan noita oikeastaan hommannee. Saa ne toki musiikkia sinne, kun on torvisoittokunta Sourussa. Nyt aijon ottaa lomaa viisi päivää, vaikka eihän se paljoa ole sekään. Kuopioon tulen perjantaina. Aijon mennä niin, etteivät tiedäkään. Kyllä siinä taas hevosia kysytään, ennen kuin joukko on kotona.

Armasella varmaan on lysti, kun pojat [veljet] tulevat taas kotiin. En tiedä mistä lienen saanut päähäni, että he myös tulevat kotiin, ainakin Albert. – Eipä sitä juuri muuta olekaan kiireelle kerrottavaa. Kohtahan tavataan. Terveisiä paljon teille ja Armakselle.”

”Kotka 25. huhtikuuta 1895. Rakas Mamma! Kylläpä olen odotellut kirjettä sieltä päin. Ei Kuopiostakaan ole tullut tietoja kaukaan. Lienette kai saanut minun kirjeeni. Nyt pyytäisin Mamman pesettämään sen minun pumpuli leningin, joka on verannan vaatekaapissa. Siitä olisi luut ratkottava ensin pois. Ja se minun sadetakki on kanssa niin likainen että sekin sietäisi pesuun. Jos Mamma antaisi senkin pestä niin kuin villa-vaatteita tavallisesti pestään. Sitten jos lähettäisitte ne Kuopioon niin pian kuin mahdollista.

Täällä pian jo tarvitsee sadetakkia. On jo niin lämmin. Perhosia ja kärpäsiä jo lentelee. Olkaa nyt niin hyvä ja pesettäkää ne jo ensi viikon alussa.

Mitähän se Emil lie Helsingissä ollut. Kyllä ovat kummia kun eivät kirjoita. Terveisiä paljon Armakselle ja Teille. Alva”

Kirjeitten aikaväliksi suuntaan ja toiseen näyttää asettuneen noin kuukausi. Saamastaan kirjeestä kiittäen 25. toukokuuta Alva vakuutti mammalle ”En minä luule ollenkaan selkäni painuvan siitä hiekkakontin kannosta päinvastoin.” Mistä tarkemmin oli kysymys, se jää arvailun varan.

Kun Hellin-sisar oli avioliittoaikeissa, Alva vanhempana sisarena hieman kommentoi: ”Minusta on niin erittäin hauska se Hellinin juttu. Kaikilta olen kuullut vaan, että tuo Hellinin valittu on oikein kunnan mies. Kyllä hän on paras kaikista niistä, joita Hellin on hakkaillut.

Mamma arvelee että myöntääkö vai kieltääkö. Minusta ei voisi tulla kysymyksenkään että kieltää. En luule, että Hellin ottaisikaan senlaista, jota ette voisi kutsua vävypojaksenne. Ja sitä paitisi, vaan se on vaan minun mielipiteeni, sehän taitaa olla ensin Hellinin asia. – Minä en ollenkaan tunne mitään närkkää Helliniä kohtaan, vaikka hän onkin niin epäkohtelias niin kuin Mamma sanoo. – Sitä vaan arvelen, että täytyisi päästä tantiksi lapsille Kuopioon. [koulussa olevista sisaruksista huolta pitämää]

Ehken minäkin pistäydyn Helluntaina kotona. En tiedä vielä varmaan, jos tulen vasta juhannukseksi, kumpihan olisi hauskempi. – Kyllä täällä on hirveän ikävä. Nyt sen oikein vasta tuntee, kun on kesä eikä saa edes puutarhassa hyöriä. Lieköhän teillä siellä puutarhassa mitään hommia.”

Alva oli innokas käsitöitten tekijä ja piti huolta sisarusten vaatteista, mikä hyvin ilmenee seuraavasta: ”Tässä tulee näitä poikien kuvia [kaavoja]. Sinne merkkasin muutamia. Elkkä vaan tehkö pitkiä pöksyjä. Laittakaa niin kuin näissä on na-

pilla kiinni lahkeista. Onko hänellä kesäpalttoa jo?

Minusta olisi se kangas parasta valkeilla rannuilla, mutta voitteko kutoa siellä aivan samalla lailla ne rannut, kun malli on? Eipähän tuo niin vaarallista ole, jos ei aivan samanlaista tulekaan.

Olisi se Ellenin viime kesänen kangas myös kaunista, jos tekisittekin senlaista. – Punasta vaan ei mihinkään lajiin.”

Kesä meni ja lähestyi syyskuun puoliväli. Alva päivitteli ja kyseli viimeisiä Savikosken kuulumisia: ”Näin kauvan on taas hujahtanut, eikä ole tullut kirjoitetuksi. Eipä tuota juuri ole mitään tapahtunutkaan merkillistä.

Tyhjää siellä varmaan on taas Mammalla ja Armaksella, vaan varmaankin rauhallista. Onko Armas aloittanut kansakoulua jo siellä kirkolla ja missä hän asuu. – Emil kirjoitti Siirinsä kanssa aikovan käydä siellä Savikoskella. Joko he ovat käyneet?

Minä aion jonakin pyhänä nyt tässä kuussa mennä käymään Wiipurissa. Kerran olen puhellut telefonissa Hellinin kanssa. Hän kertoi Elviran pikku poikien olleen sairasna. Varmaankin matkalla resantuiivat. Hellillä ja Jukalla kuuluu asunto olevan siinä kunnossa, kun se tulee olemaankin nyt alussa.”

Tilan maitten vuokraaminen oli toistuva ongelma, josta Alvakin kantoi huolta. Tosin korput olivat vielä tärkeämpi asia. ”Onko se osaviljelijä jo käynyt, ja mitä olette päättänyt? – Minä pyytäisin Mamman olemaan hyvän ja tekemään taas niitä leipäkorppuja ja lähettämään Kuopioon

minun osaltani. He kyllä sieltä sitten lähettävät niitä tänne.

Minulta unohtui sinne kahvianton orrelle, se oli luullakseni sellainen vaalean puoleinen vihriäinen hame. Se oli jo vähän ratkottu, en muista kumminkaan varmaan. Jos Mamma olisi hyvä ja lähettäisi sen myös Kuopioon minulle tulemaan.

Minä muuten olen voinut hyvin, jota toivon teillekin.

Kuopiossa vakuutin henkeni ja lääkäri sanoi minun olevan terveen. Voikaa hyvin. Alva.

Terveisiä Armakselle eikö hän vielääkään rupeaisi kirjoittamaan kummitädille tänne.”

Lokakuun 20. Alva oli tiukkana mammalle. ”Miksi ette kirjoita minulle mitään? Vai ettekö ole saanut minunkaan kirjettä. Johan siitä on toista kuukautta, kun kirjoitin teille. – Emililtä olen saanut tietoja sieltä päin. Sekin rahain saanti Leinoselta oli hyvä juttu.

En tiedä Armaksenkaan koulunkäynnistä miten se on järjestetty. Käykö hän yötä kotona, ei suinkaan, vai kuinka usein hän on kotona? Eikö hänellä ole ikävä siellä kirkonkylällä.

Ellenhän näkyy nyt jo päässeensä sieltä Mustialasta. Soma tyttö, kun ei ole kirjoittanut mitään hommistaan. Kulkeneeko hän sieltä kodin kautta sinne Soanlahdelle. Nyt tulemme kaikki sisäruukset tänne puolelle maailmaa.

Minä kyllä pääsisin täältä Poriin, vaan en oikein tiedä vaihdanko vai en. Täällä olo täällä asemalla tulee melkein sietämättömäksi. En minä ainoastaan, vaan muutkin tahtoisivat pois täältä. Tämä

asemapäällikkö on raukkamaisiin ja kurjiin miehiin mitä olen tavannut. Oikkuinen, kiukkuinen niin ettei toimeen tahdo tulla. – Kunhan jaksaisin, niin kauvan, kun vihdoin täältä pääsisin.

Miten siellä kotona työt hurisee? Tuleeko se osaviljelijä sinne vai ei?

Minä olin Wiipurissa viime kuussa käymässä. Siellä meni päivä niin pian, ettei tiennytäkään. Mukava olisi olla sielläkin, toisen laista kun täällä.

Minäpä olen ostanut ompelu masiinan vähittäismaksulla. Ei maksanut kuin 90 mrk ja on ihan uusi aikanen jalka masiina. Aina sitä näkyy tarvitsevan.

Sanokaahan nyt Armakselle, että kyllä hänen nyt täytyy jo kirjoittaa kirjeen minulle, kun on jo koulussa. Terveisiä Teille ja Armakselle.”

”Kotka 13/II 96. Rakkaat kotolaiset. Ei sieltä taas kuulu kirjettä vaikka kuin odottaisi. – Mitenkähän voinette? Albertillakaan ei ole sen verran aikaa että muutaman rivin kirjoittaisi.

Minä olin muutamia päiviä influenssassa. Kontoristakin piti olla pois. Nyt olen saanut pahan, ajoksen alku kai se on, selkään, niin pahaan paikkaan etten tahdo päästä liikkumaan. Hyvässä lykyssä täytyy matkustaa Wiipuriin tai Helsinkiin lääkäriille. Harmittaa koko juttu.

Paljon kiitoksia vaatteista ja korpuista. Niitä sain jo viime kuussa. Minun tekisi mieleni saada lisää sitä kretonkia, josta se meidän uusi takki kotona on tehty. Sain Lainalta pienen palasen. Tekisin siitä aamunutun. Sourustahan se taisi olla. Jos

saisin 3 metriä. Lähetän rahan kun saan tietää mitä maksaa.”

Ajatukset kulkivat kotopuolessa, mutta hyppivät asiasta toiseen. ”Alberthan kuuluu käyneen henkeään vakuuttamassa, kirjoitti Uno.

Olin Wiipurissa juuri, kun kotoa tuli sinne kirje. Siinä Mamma kirjoitti tulevansa Viipuriin huhtikuussa. Silloin Jukka ja Hellin sanoivat, etteivät tulekaan kotiin pääsiäisenä. Joulunahan Mamma sanoi tulevansa helmikuussa Viipuriin.

Mitenkäs sahan rakennus hurisee?

Onko Armas koulussa, vai lukeeko kotona? Ja mitä sinne muuta uutta kuuluu? Enpä nyt muuta tällä kertaa. Terveisiä teille.”

Helmikuussa saapui toinenkin kirje Savikoskelle, kun Alva kiitti saamastaan. ”Paljon, paljon kiitoksia kirjeestänne ja kalakukosta. Se tulikin Viipuriin, joka olikin parempi. Siellä se maistui monesta niin hyvältä. Minun täytyi olla siellä yksi viikko sen ajoksen tähden. Kerran kävin vaan lääkäriellä. Nyt se on jo terve. Oli niin hauska siellä Viipurissa, että oikein oli ikävä taas tänne tulla. Ne pikku pojat ovat niin hauskoja. Helge on niin ihmeen kiltti. Pari kolme kertaa taisi itkeä koko viikolla. Sattui olemaan hänen syntymäpäivänsä silloin. Toivat kummit kaikenlaisia pieniä lahjoja hänelle.”

Alvan 25-vuotis syntymäpäivä lähestyi, mikä sai hänet toteamaan: ”Niin, niin, vanhan piian ikä-hän se on jo ihan tulemaisillaan. Onhan se kai vielä yksi armonvuosi. Karkauspäiväkin meni ilman kaikkia koetuksia ja pitkälti on seuraavaan, vaan toivossahan sitä kaikki täytyy elää.”

Mutta oli niitä toisiakin, joitten naimahuolet olivat mielenkiinnon kohteena. Mitä nyt Karttulas-ta päin oli korviin kantautunut. Peiteltysti asiasta saattoi mammalle mainita. ”Onpa se surkeaa se pappilan neitien rekiretkellä olo. Kun hekin *kerran* joutuvat matkaan ja sekin niin huonolla onnella. Vaan eihän tuota tiedä miksi se muuttuu, kun jo siellä niin hyvää ennustetaan. Pitäisihän tuon vähemmälläkin hommaamisella tarttua. Vaan kukahan se oikeastaan lienee se saatava? Nuorin herroista kai vielä ei siihen kykene.

Kiitoksia paljon höyhenpolsterista. En sitä vielä ole saanut, vaan kaikite lapset sen piakkoin lähettävät. Minä arvelin sitä Lainan leninki-puuhaa niin, että jos hän ei sitä heti vielä tarvitse, niin otan mitan hänestä ensi kerran, kun tulen sinne päin. Kirjoitin siitä hänelle.

Hyvinkö ahkeraan se Albert lueksii siellä kotona? Onko Ellen kirjoittanut miten huonosti hänen asiansa oli jo yhteen aikaan? Kyllä on surkeaa, kun hän nyt sai sen reumatismin vielä entisen lisäksi. Raukalla niin kylmä vetonen huone. Oikein sääliittää se tyttö parka. – Terveisiä nyt paljon teille.”

Alva vietti syntymäpäiväänsä 21. maaliskuuta ja jo seuraavana päivänä kiirehti kiittämään saamistaan onnentoivotuksista ”päästyään vanhan piian ikään”. – ”Sain paljon kukkia ja korttia. Viipurista sain Gustavilta ja Elviralta kauniita hyacinttia ja muita kukkia. Helliltä ja Jukalta sain kaakun.” Kiitoksen ohella mammaa piti vähän moittiakin. ”Ettepä ole kirjoittanut taaskaan.”

”Olen aikonut tulla Kuopioon ja sieltä lasten kanssa pääsiäiseksi kotiin. Keskiviikkonahan ne lapset lähtevät. Luultavasti tulen Kuopioon jo

tiistaina. Enpä minä nyt muuta kerrokaan. Sitten kunhan tulen on enempi puhumista, vaikka ei-pähän täällä mitään erityistä liene.”

19. Huhtikuuta 1896 Alva kirjoitti: ”Tässä lähetän tänlaisen pienen myssyn. Sitten laitan häiksi paremman. Kelpaa kai tämä Vappuna Pappilaan. Vieläkö siellä on miten talvi? – Täällä kohta jäät lähtee. On jo niin lämmintä ja kaunista.”

Mamma johti sahaa ja myllyä, joten oli aiheellista kysyä. ”Mitäs se sahapatruuni tuumailee? Joko se saha on miten pitkälle joutunut.” Tuleva kesä askarrutti Makkosen tyttäriä ja poikia, kuten tavallista. Alvakin uteli: ”Onko ne Viipurilaiset kirjoittaneet niistä viimeisistä päätöksistään kesän vietosta. Sinne ne vaan kaikki tuntuvat aikovan Savikoskelle. – Hellin miekkonen ensin saa tehdä senlaisen matkan. [opintomatka Berliiniin]

Minä otan, jos vaan saan elokuun lomaa, koska silloin kuuluu ne häät olevan.

Lainalle lähetän tässä samalla sen hameen. Joko lie nuttu valmis.

Onko Armas nyt ollut terveenä? Nytpä hän varmaan taas kirjoittaa minulle oikein pitkän kirjeen. En ehdi enempää. Voikaa hyvin. Alva”

Mammalta ei ollut kuulunut mitään vähään aikaan, joten Alva hieman huolissaan 21. huhtikuuta kyseli ”kaiketi olette saanut laatikon, jossa oli myssy ja kirje. Lähetin sen Kuopioon?” Oli myös yllätys Marialle. ”Mitähän se Mamma nyt sanoisi, kun vanhapiikain kysyy, jos hänkin saa tuoda tulevan vävypojan siellä kotona käymään? Aijoin pääsiäisenä siitä puhua, vaan kaikki osasivat olla niin ivallisia vanha piika raukalle, että tuskin olisitte voinut uskoakaan. Kyllähän ne

lapset hänen nimeään mainitsivat, vaan luulivat leikkiä puhuvansa.

Eihän se Tuure Blässar vanhan vanha vielä ole, onpahan neljä vuotta nuorempi minua. On hän minusta jo niin kehittynyt kun minäkin. Niin, senlaisia ihmeitä ne vanhat piät tekee, eikös niin Mamma! – Eihän tässä olisi hätä päivää, kun vaan niitä velkoja ei olisi niin paljon. Vaan eipähän tuota kiirettä lie, ensin säästetään ja maksetaan ja sitten vasta. – Mitähän Te nyt tästä tuumaillette?

Albertin kai pitänee tämä saada lukea myös. – Emme tiedä varmaan, jos vielä ensi kesänä julkaisemmekaan. Mutta jos sinne tulemme kesälä, niin sittenhän sen täytyy myöntää. Ei kai tämä nyt teitä riemastuta, kun hän ei ollut vähintään *maisteri*, on vaan *telegrafisti*, eikä vielä vakainainen, mutta kaikkien korea ei ole yhden näköinen. Kirjoittakaa nyt pian. Minua niin haluttaa tietää mitä Te sanotte. Terveisiä paljon Armakselle ja Albertille. Alva”

Viikkoa myöhemmin Alvalla oli kiire vastata mamman kirjeeseen. ”Rakas Mamma! En malta heti olla rupeamatta vastaamaan kirjeeseenne, josta kiitän.

Tarkoitukseni oli kirjoittaa viime kirjeeni aivan leikillisesti, eikä ollenkaan itseäni surkuttelemalla, niin kuin Mamma sen oli käsittänyt. Näyttää siltä, kuin luulisitte minun pääsiäisistä suuttuneen ja sitten päättäneen kihlautua uhallakin. En sitä ivaa miksiäkään surkutteluksi ottanut, enkä ymmärrä mitä siinä olisi surkuteltavaa, päinvastoin katsoin sen jonkinmoiseksi hännämiseksi.

Tahdon kokonaan poistaa sen luulon, että olen itseäni ”raukkana” pitänyt. Kaukana siitä, sillä enhän ole *pakoitettu* menemään naimisiin, jos en halua, kun kerran minulla on virka ja toimeen tuloni on taattu. Pidän itseni jo siksi älykkäänä, etten ummessa silmin menee kurjuutta kohti, jota näytätte pelkäävän. Loistava rikkautta tosin ei ole odotettavissa, enkä niitä himoitsekaan, kunhan vaan rehellisellä työllämme ansaitsemme toimeentulomme, joka vähitellen kyllä paranee. Jos tällä elämällä ei minun osalleni ole parempaa tarjottavaa, kun olla, niin kuin nytkin, puolihullun päällikön oikkujen alaisena, niin kyllä se sitten on aivan arvotonta. Enkä ymmärrä miksi minut siihen olisi tuomittu. – Sen ikävyyden kumminkin koetan nyt säästää Mammalta, ettette vielä ainakaan ensi kesänä tarvitse hävetä sanoa tyttärenne olevan kihloissa. – Kaiketi parastani meinaatte, mutta kirjeenne oli niin vähän myötätuntoinen, että se oikein katkeroitti mieleäni. – Tulevaisuus saa näyttää milloin tuon hänet sinne. Olisi ollut parasta että olisin tämän julman jutun vielä salannut Mammalta. – Albertille paljon kiitoksia hänen ”siunauksestaan” ja onnitteiluistaan. Emilin häistä kuulin Siirin veljeltä, kaiketi se totta lienee. Terveisiä paljon. Alva.”

19. Toukokuun päivätyssä kirjeessään Alva kyselee laajalti Karttulan kuulumisia, kun ensin kihlautumisaikasta ja mamman puheista syntynyt mielipaha oli laantunut.

”Kiitoksia kirjeestänne. Johan se nyt oli vähän suopeampi. – Vai hautautumiseksi kihlautumista sanotaan. No, oli män’, minusta se ei kumminkaan ole aivan niin.

Kylläpä oli surkeata sen Hanna paran juttu. Hän raukka, kun ei sanonut edes pelkäävänsä yhtään

edeltäpäin. Lieköhän mennyt läpi ilman lääkärin leikkauksia? Kuinkahan hän nyt voinee.

Joko sieltä on jäät poissa? Täällä on jo pari viikkoa ollut laivaliike täydessä kunnossa. Jokos saha alkaa olla valmis? Luulen, että täällä ostavat lautoja. Eräältä kyselin ja hän arveli, että he tahtovat tietää minkälaista tavaraa olisi myötävänä. Niin pian kuin tapaan kysyn hra Pirhoselta, jos he ottavat ja mitä maksavat.

Laina pyysi täältä leninkikankaan mallia. Kudo taanko kotona pumpulikangasta? Kuinka teidän kesähatun läitä on? Kohtahan se Elvira tulee sinne, niin kai hän sen sitten laittaa. – Minä luulen, etten pääse vielä ensi kuussakaan käymään kotona. Ei ole ketään, jonka saisi sijaiseksi. Elokuun koitan saada kokonaan lomaa, jos vaan mahdollista. – Onko taimilavaa laitettu jo? Olisipa se hauska olla puuhaamassa puutarhassa. Ei suinkaan Armaksen koulu vielä ole loppunut. Totta kai hän sitten kirjoittaa minkä laisen todistuksen hän on saanut. – Kuopiostahan lapset pääsee nyt aikaseen. Yhäkö se Albert lihoo vaan? – Terveisiä hänelle Armakselle ja itselleni paljon Alvalta.

Savikosken tilan ja sittemmin Alvan ja Tuuren rakennutettua Koskikallion huvilan, myös sen kesäisiin juhlapäiviin lukeutui toinen elokuuta, Marian päivä. Marian päivä on vanha katolinen juhlapäivä, jota on vietetty sen vierailun muistoksi, jonka Neitsyt Maria raamatun mukaan teki sukulaisensa Elisabetin, Johannes Kastajan äidin luo [Katolinen kirkko on siirtänyt juhlapäivän vieton toukokuuhun]. Savikoskella se oli alun perin Maria Makkosen nimipäivän kunniaksi vietetty tilaisuus, johon kutsuttiin niin omaa vä-

keä kuin ystäviä. Alva Maria puolestaan kertoi Maria-mammalle päivän vietosta Kotkassa.

”Tänäänhän se on se Marian päivä. Onko teillä vieraita siellä paljon? Meilläkin on kaksi Mariaa, neiti Nokelainen on myös. Luultavasti tulee muutamia vieraita. Saimme rinkelin yhteisesti ja kukkia ja korttia muutamia myös.

Olen ajatellut ommella Lainalle leningin sitten, kun tulen. En tiedä vielä jos itselleni myös teen sitten siellä kotona. Jos voisin siksi saada jonkun ompelijattaren auttamaan sinne. – Kirjoittakaa pian jos mitä tarvitsette, niin saan Pietarista. Eikös Armas tarvitse pukua? – Minä luultavasti joudun jo 13 päivänä perille sinne.”

Alvan esimiehen, Kotkan asemapäällikön ikävä käyttäytyminen ei ottanut loppuakseen. Sitä pakoon oli toiveena päästä mahdollisimman pian. ”Jokohan siellä nyt liene ne kaikki toiset kesälinnut? Kyllä läksisin jo minäkin kernaasti, vaikka pääsisin heti lähtemään pois täältä vähäksi aikaa.”

Saman tien Alva arvuutteli kirjeessään miten tulossa oleviin vihkiäisiin tulisi pukeutua. ”Kuinkahan hienoksi te toiset ruennette. Kelpaanko minä mustassa leningissä. Aijon vähäsen laittaa valkean tai muun vaalean, mutta ei oikein kannattaisi. Mihinkähän aikaan päivästä ne oikein tapahtuneet, ne vihkiäiset. Muistelen niiden olevan päivällishäät.

Lainalle lähetän onnentoivotukseni, vaikka näin myöhään. Tänäänhän se on, se hänen juhlaansa [täytti 14 v 4.8.1896]. Kirjoittakaahan nyt pian, tällä viikolla jo, niin sitten tiedän Pietarista tilata. Aivan samana päivänä, kun tämän saatte, niin

sitten ennättää saada sieltä. Eikö kukaan tarvitse ruplan kenkiä?”

Ehdittiin lokakuun alkuun, ennen kuin Alva sai seuraavan kirjeensä lähtemään. Asiaa piti aluksi pahoitella samoin kuin Karttulassa vietettyjen häiden jälkeisiä puheita. Kotoisista askareista oli luonnollisesti paljon kyseltävää.

”Ei ole tullut kirjoitetuksi muuta kuin se lyhyt kirje Viipurista. – Siellä kävin taas viime pyhän seutuun päivän ja yön olemassa.

Ellen kirjoitti saaneensa Mammalta kirjeen, jossa Mamma oli ollut pahoillaan niiden häiden johdosta. Mitä siitä välittää mitä yksi ruustinna sanoo ja nauraa. Luulen, että hän antaisi tyttäriänsä vihkiä vaikka *venäjäksi*, jos vaan olis’ ne puuhast onnistuneet. – Minusta kaikki olivat niin ystävällisiä siellä häissä, niin mammalle, kuin meille muille.

Minä täältä olen koittanut päästä vaihtamaan Viipuriin, kun en sinnekään Kuopioon näy pääsevän, vaan eipä taida onnistua Viipuriinkaan, vaikka siellä olisi niin hauska. – Eikö Mamma ole aikonut mennä nyt käymään siellä. Iisalmelle meno taisi jäädä.

Mitenkäs se Armas poika jaksaa? Hänen koulunsa on varmaankin jo alkanut? – Joko saha on saanut seinät ja miten se nyt on käynyt? – Potaattia varmaan ruetaan nostamaan, jos jo ei ole nostettu. Onko Lavonius-rouva potaattijauhoja tekemässä?

Mitenkähän ne lapset nyt voivat siellä Kuopiossa. Lähetän heille vähän kaiken laista tavaraa ja samassa niitä hyasintin lyökkiä Mammalle, jos ne vaan eivät tulisi sinne liian myöhään. Albertkin

on jo Helsingissä. Sain kirjekortin sieltä. Pyytää minua siellä käymään, vaan en tiedä jos tulenee mennyksi. Terveisiä paljon Armakselle ja teille. Kirjoittakaa nyt pian ja sanokaa Armakselle myös, että hän kirjoittaisi.”

Mammakaan ei lastensa mielestä aina ollut riittävän ripeä kirjoittamaan, saati riittävän usein käynyt lasten perheitä katsomassa, missä nämä kukin sitten asuivatkin. Vaikutti myös sille, että Alva alkoi viihtyä Kotkassa löydettyään uusia harrastuksia. Kirjeessään 23. marraskuuta Alva pahoitteli: ”Eipä näy Mammalta tulevan kirjoituksi. Mitenkähän siellä kotona voinette tätä nykyä? Minulla aika menee yhdessä puuhassa, milloinhan on mitäkin. Matkalla olen aina vähän päästä. Viipurissa olen käynyt taas tässä kuussa kin kerran. Suomalaisella seuralla olin siellä, jossa Hellin vielä näytteli, mutta eipä enää Jukka antanutkaan tanssia. Täälläkin on seuroja, teatteria ja ompeluseuroja, joissa melkein kaikki loma aika menee aivan liian tarkkaan.

Miten ne kotipuuhat menee? Nyt siellä on uudet palvelijat ja muut. – Vieläkö sahalla on työtä ja onko se ruvennut paremmin kestäämään? Onko Armas ollut terveenä ja hyvinkö hän jaksaa juostaa koululle? Onko siellä reki- vai kärrikeli? Täällä oli jo vähän lunta, mutta se sulii pois. Jäätkin tulivat huonoiksi. Melkein sulivat pois kokonaan.

Jukka oli täällä käymässä. Hänet oli valittu Viipurin kansanopistoseuran puolesta edustamaan Kymin kansanopiston avausjuhlassa. Siellä piti hän puheen myös. Sitten oltiin siellä opistolla vielä päivällisellä. Sitten tultiin tänne Kotkaan ja iltasella hän lähti pois. Tuli edellisenä iltana ja oli täällä minun vieraanani.

Hellin olisi myös tullut, vaan Lempi Törnqvist oli vasta tullut sinne Viipuriin, niin ettei Hellin voinut jättää häntä. Ellen kävi myös täällä Rautalammille mennessään. [Ellen oli pestautunut Korholan taloon meijeriköksi]. Eikö hän jo ole käynyt siellä kotona?

Hellin se oli käynyt Pietarissa kapan ostossa päiväsihtänsä vaan. – Minä taas aion matkustaa Helsinkiin ensi torstaina palttoota ostamaan. Täällä teetin, vaan meni pilalle ja sain rahat takaisin kankaasta.”

Vuosi vaihtui ja tammikuu läheni puoltaväliä, kun Alva kirjoitti: ”Rakkaat kotolaiset. Nyt vasta kiitän viimeisestä. On ollut niin paljon puuhaa, etten ennen ole joutanut kirjoittamaan. On ollut nimittäin suuret arpajaiset täällä suom. yhteiskoulun hyväksi. Ja sielläkös oli hommaamista. Lasten arpajaiset, joita minäkin olin toimeen panemassa oli niin onnistuneet, että lehdessä meitä oikein mainittiin. Aikaihmissen juhlaa oli kahtena iltana ylioppilaslaulun kanssa. En tuolta edes mitään voittanut. Uutena vuotena oli ruotsalaisten rekiretki. Oli siellä tohtorinna Alftanin kanssa.

Nyt, kun on kiireet ohi, joudan näitä kirjoittelemisistä ajattelemaan. Jo kai Ellen on mennyt Rautalammille? Olittekos pappilassa uunna vuonna? [Karttulan kirkkoherrana oli paltamolainen Karl Emil Aejmelaeus v. 1886–1897. ”Hän oli lempeä ja rakastettu.”³³] – Ja miten muuten olette viettäneet lupa-aikaanne siellä kotona? Hyvässä lykyssä lapset ovat jo lähteneet pois kotoa, kun tämä kirje saapuu. Jos lapset eivät olisi vielä menneet, niin lähettäkää tämä kirje heille, kun sopii.

Albert, minä pyytäisin, että toimittaisit sen maksun Canthiin. Olen siitä jo oikein häpeissäni. Tee nyt se! Jos itse et mene enää Kuopioon, niin pyydä Unon se toimittamaan. Kyllähän Sinulle sen vähitellen maksan.

Paljon kiitoksia uuden vuoden onnittelusta. Milloinkas se Armaksen koulu alkaa? – Nyt se Armas varmaan kirjoittaa mamman kanssa ensi kerralla – eikös niin. Sanokaa paljon terveisiä Järvisille, jos heitä siellä on ja onnea heidän uuteen eesottamiseensa. – Meneekös mamma markkinoille Kuopioon? – Minä tämän kuun lopussa aion taas pistäytyä Viipurissa. Heillähän kuului olleen niin hauska joulukuusi siellä poikien kanssa. Voikaa kaikki hyvin.”

2. Helmikuuta Alva oli lähtemässä Viipuriin, kun sai kirjeen kotoa ja kiirehti vastaamaan, olihan Mamman syntymäpäiväkin juuri tulossa. ”Kiitoksia paljon kirjeestänne. Sain sen juuri. Siellä tuumittiin, että eikös olisi sopivinta mammalle tulla tännepäin tässä kuussa. Minäkin arvelin, että eikös sopisi mamman Kouvolasta pistäytyä tänne Kotkaankin. Ei maksa lippu enempi edes takaisin kun 3 mrk 80 penniä. Sopisi Viipurista päiväjunalla lähteä, niin iltasella seitsemän aikaan olisitte täällä. Kävisitte nyt minuakin katsomassa täällä. – Eikös niiltä töiltä tähän aikaan parhaiten pääse. Surkeinta on sen Armaksen kanassa. Eikös hän saisi siksi aikaa lupaa koulusta ja pääsisi Kuopioon toisten luo. Voisihan hän lueskella siellä. Suuremmat vuorotellen kuulustaisivat läksyt.

Ai niin, onnea Mamman syntymäpäivänä. Sitä vartenhan minun pitikin ruveta kirjoittamaan, ja se jäi näin pitkälle.– Kyllä se Hellin oli pulska

rouva, mutta oli kaiken puolin terveempi kuin Elvira. Muuten oli iloinen ja tyytyväinen.

Onkos Järvisen Hanna sielläpäin vielä? Sanoakaapa hänelle paljon terveisiä. Hyvästi nyt ja terveisiä Armakselle ja itsellenne. Voikaa hyvin mollemmat. Tervetuloa Kotkaan!”

”Kotkassa sunnuntaina 14. helmikuuta 1897. Rakas mamma! Kiitoksia kirjeestänne. Mitähän Mamma sanoisi, jos me julkaisisimme jo kihlauksemme nyt minun syntymäpäivänäni ensi pyhänä. Olisi niin hyvä asia jos kirjoittaisitte viimeistään torstai-postiin, että saisin sen lauantaina ennen kuin lähdän Viipuriin, jossa se tapahtuisi.

Oli se ikävä, ettei Mamma saanut Tuurea nähdä nyt ennen. Vaan jos mahdollista niin tulemme piakkoin käymään siellä kotona. Ei hän vielä ole vakinaista paikkaa saanut, vaan kai hän sen nyt saa tänä kevännä ja luulenpa, että ihmiset jo melkein tietävätkin. – Paremminkin saa olla rauhasa ihmisten pahoilta kieliltä, kun tietävät, että nuo ovat kihloissa. Kirjoittakaahan nyt myönteävästi ja aivan ensi postiin jo. – Emme me luultavasti sanomalehtiinkään pane, tahi ei nyt tiedä kuitenkään. Eläkää nyt sanoko eläkää kirjoittako vielä siitä kenellekään.

Terveisiä paljon Armaallekin. Onko hän ollut terveenä nyt? Ja miten teidän itsenne kanssa on ollut? Neiti Nokelainen käskää sanoa hyvin paljon terveisiä. Voikaa nyt hyvin ja kirjoittakaahan nyt heti Alvalle.”

Kihlautumisluvan pyyntöön tuli hetimiten vastaus, josta Alva Mammaa kiitti 26. helmikuuta. ”Olipa oikein hauska, että ette enempi panne vastaan siihen kihlauksen julkaisemiseen, vaikka

eihän se vielä sopinutkaan. Päätimme jättää sen pääsiäiseksi, jolloin olemme aikoneet tulla sinne kotiin käymään jos vaan Tuure suinkin pääsee.

Nyt olin Viipurissa neljättä päivää. Siellä vietettiin meidän molempien syntymäpäivät. [Alva 21.3. ja Tuure 24.3.] Niin, kiitoksia onnentoivotuksestanne. Elvira kuului juuri silloin kirjoittaneen mammalle, kun minä olin siellä, mutta eipäs virkkanut mitään, että olisin minäkin samassa kirjeessä kirjoittanut. Nyt on Mamma saanut odottaa niin kauan tietoa siitä meidän puuhasta.

Syntymäpäivälahjojakinhan minä taas sain. Eemil ja Sigrid lähettivät puolen tusinaa kauniita liinaiasia handukia. Täältä Kotkasta sain vaalean punaista satinia aamunutuksi. Se oli rouva Ingmanilta ja Olgalta. Viipurissa sain kolme ruukkua kukkasia.

Minä annoin taas vähän paikata hampaitani siellä. Oli jo vähän ollut hammastautia. Siellä olivat kaikki tervemä, paitsi Helgen kaula oli turvonnut Marian päivää vasten yöllä. Arvelivat sen olevan sikotaudin ja niin luulen minäkin, kun hän ei juuri ollut kipeä. – Oli niin urhea, kun se kiltti Helge oli niin pipi.

Elleniltä sain kirjeen. Hän pyytää minun tekemään leninkiä ja sakettia itselleen. Kuuluu olevan aikomus mennä Helsingissä käymään. – Vai arentimiehet teillä nyt on! Montako lehmää jätitte itsellenne ja hevonen kai myös on? Terveisiä paljon Armakselle ja teille itsellenne minulta.”

Pääsiäinen meni. Alva ja Tuure kävivät Savikoskella näyttäytymässä mammalle ja kihlautumassa. Huhtikuun loppua lähestyttäessä Alva kirjees-

sään kertoili paluumatkasta ja palasi arkisiin asioihin. ”Molemmilta meiltä paljon kiitoksia viimeisestä! – Hyvin jouduimme Suonenjoelle, vaikka niin aikaiseen läksimme, niin ei liikaa aikaa jäänyt. Parempi oli kumminkin tulla Suonenjoen kautta, kun Kurkimäen. Mitenkähän Sigrid ja Eemil lienevät päässeet?

Täällä rupesi kesä tulemaan suurilla askelilla. Kärillä jo ajavat.

Helliniltä sain kirjeen. Hän kertoi heidän piälensa käyneen hullusti. Eräänä yönä oli sanonut menevänsä hierottamaan ja menikin synnytyslaitokseen. Eikä edeltäpäin tienneet kukaan mitään koko jutusta. – Nyt ensikuussa kuuluu Elvira antavan Sohvin Hellinille ja itse kuuluu aikovan keittää. Kyllä oli hullu juttu ja harmillinen.

Ellenistä taas en ole kuullut mitään sen Helsinki matkan jälkeen. Joko lie takaisin tullut? – Näkökö Mamma siellä ruokasalin pöydällä silloin pääsiäisen aikaan pienen paperipussin, jossa oli gurkan siemeniä. Ne olivat Hellinin lähettämät. En muistanut silloin niistä puhua.”

Kihlautuminen sai ystävien keskuudessa huomiota osakseen, josta Alva mainitsi ”Järvisen herrasväki ja rouva Rynänen ne oikein telegrammilla onnittelivat. On noita tullut muutamia onnen toivotus korttejakin.

Ei tämä näy sopivankaan Armaksen luettavaksi. – Käyttääkö Armas sitä punasta hattua? Ehtiihän sitä juuri pitää kesälläkin. Terveisiä nyt paljon teille meiltä molemmilta.

”Toukokuun 13. – Kiitoksia paljon Mamman kirjeestä ja terveisistä. No nythän sillä Hellinillä on tytär. Olipa oikein hauska, että se kävi niin

helposti, vaikka olihan täytynyt vähän ommella jäljestäpäin. – Minä taidan Helluntaina matkustaa sinne [Viipuriin] heitä katsomaan.

Tuure se käväisi arvannostossa ja harmillista kylä nosti arvan n:o 1. ja joutui siis vakinaiseen väkeen. – On se ikävää, että häneltä melkein vuosi menee hukkaan.” [Tämän seurauksena häät siirtyivät vuodella].

Alva käsityöihmisenä ja mamma olivat käyneet keskustelua joistain mamman asusteasioista, joihin Alva kirjeessään viittasi. Myös Armaksen vaatteet olivat olleet puheena. ”Minä arvelin, että jos mamma teettäisi senlaisen pitkän kepsin [hartiaviitta] kesäksi. Se olisi helpoin tehdä ja tulisi luullakseni huokeammaksikin. Sehän saa olla vaan aivan pyöreä palanen ja kaulareikä keskellä. Arvelin, että se voisi olla aivan sormien neniin asti. Se saattaisi olla vaikka minkä värinen. Kernaaimmin yksivärinen kun ristikkäinen. – Voisihan mamma sadesäällä pitää sitä vanhaa kappaa. – Enhän minä täältä ole saanut lehtiä sinne lähettää. Eiköhän Armakselle kelpaisi vaan ne entiset mallit vaatteiksi. Laitetaanko Armakselle palttoota? Täältäähän saisi huokeata kangasta siksi.

Voisikohan Mamma hankkia sieltä vaikka pariakin senlaista paksua kylpylakanaa. Ainakin puoliinaista kaiketi niiden pitäisi olla. Eikö hän niitä saisi ostaa sieltä. Tai jos saisi kangasta, niin täällä ommeltaisiin. Lähetämme rahat sitten, kun saadaan tietää mitä maksaa. Ne tulevat Olgalle. – Joko olette alkaneet puutarhaa laittaa? Täällä on niin kesäistä. Puissa on niin suuret lehdet. – Milloinka Armaksen koulu loppuu? Olga käänsä sanoa terveisiä.

Alva ja Tuure vierailivat kesällä Kalkkisissa Tuuren sukulaisissa ja muutenkin matkailivat, josta heinäkuussa oli mammalle kerrottavaa. Kaipuu Kuopioon, lähemmäs kotia Alvaa kovasti vaivasi. ”Kiitokset ensinnäkin Hellin, Unon ja Armaksen kirjeistä. – Olikin jo niin ikävä, kun en ollut saanut mitään tietoja sieltä päin. – Oikein olitte arvanneet, juuri sillä aikaa, kun olimme Kalkkisissa, oli kirje tullut. Siellä kävimme oikein lohen ja mansikoiden syönissä. Meitä pidettiin niin hyvänä. Ja kaunista siellä oli. Olimme perillä melkein neljä päivää. Heinolassakin pistäydymme, vaan satoi melkein koko päivän, niin ettei matkamme sinne oikein onnistunut.

Kalastelemassa kävimme ja saimme aika lailla kaloja. Kyllä siellä olisi kelvannut olla kaueminkin. Vanhukset olivat herttaisia ihmisiä. Anoppimuori ei vain puhu Suomea. Tuuren Signe sisko tuli sitten kanssani tänne ja oli neljä päivää. Hän on noin Lainan ikäinen.

Tänään sain Tuuren enolta Tukholman tuomisia valkean silkkinenäliinan ja tummanvihreän ja sinisen kihtaavan bluusikankaa, oikein pulskaa ja paksua silkkiä. Senlainen kiltti ukko se eno on. Tuurelle mitä lie pientä tuonut.

Kotiin pääsystä ei vielä ole varmaa tietoa. En saa sijaista. Ensi kuun alussa ehken kumminkin pääsen muutamaksi päiväksi. Ei ole varmaa jos Tuure pääsee. – Sigridhän ja Emil ovat myös siellä nyt. Kiitos Sigridin kirjeestä! Jätä lomaviikkosi siksi, kun minäkin ensi kuussa pääsen. Sitteen lähemmin ilmoitan Sinulle. – Kyllä toisinaan tuntuu olevan ikävä sinne kotipuoleen, van ei mahda mitään, kun ei voi päästä.

Hellin kyseli jos Uno tyhjensi minulle sydämen-
sä, mutta en minä siinä kirjeessä mitään erityistä
huomannut. Puhuihan tuo vielä niistä matkois-
taan, vaan en oikein selvää saanut mistä kenkä
likisti. – Miekkoset, kun saattaa olla siellä kotona
kaikki. Onko Albert myös siellä, vai onko hän
jossakin lukupuuhissa?

Onko siellä päin ollut paljon marjoja? Täällä ei
niitä tiedä löytyväncään. Mitenhän lie viljainkin
ja heinän kasvu, kun on ollut niin kuiva alkuke-
sä. Täällä kuuluu olevan jo heinät hyvin kalliit.

Kunpa nyt olisin päässyt sinne Kuopioon edes.
Olihan assistentti jo minua sinne puoltanut siinä
tapauksessa, että Aulén olisi päässyt pois, vaan
eihän se pääse. – Sigrid kuule, kun menet Kuo-
pioon, niin viitsitkö kysyä kuka siellä virkaa nyt
tekee, ja jos ja milloin hän voisi tulla tänne myös
viran tekoon. Luulen heillä kummallakin olevan
tätä nykyä loman. Jos voisin edes pariksi viikoksi
nyt syyspuoleen saada vähän lomaa. – Eli jos jo
Emil kuulustaisi ja kirjoittaisi sitten, mitä siellä
vastattiin. Olkaa nyt niin kilttiä.

Hyvästi nyt kaikki. Voikaa hyvin! Mammalle pal-
jon kiitoksia kutsusta sinne meidän molempien
puolesta. Kirjeiden perästä aina rupean enempi
kotiin mieli tekemään. Kirjoittakaa taas pian
kaikki. ”

”Kotkassa 1. elokuuta 1897. Rakkaat kotolaiset!
Onea nyt paljon kaikille nimipäiville ja Lainan
syntymäpäivälle. Vieläköhän siellä on lämmintä
ja kaunista? Minua niin pelottaa, että se loppuu
ennen, kun minä saan siitä ollenkaan nauttia.

Me olemme päättäneet lähteä täältä 9. p. niin,
että 10. p. olemme kotona. Meillä ei olisi aikaa

odotella kulkua Iisveden kautta, jos se edes sil-
loin sopisikaan, vaan tulemme Suonenjoelta he-
vosella. Jos sopisi tulla edes vähän matkaa vas-
taan, niin olisimme kiitolliset, jos ei, niin tulem-
me kyydilläkin.

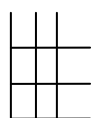
Pysytelkääthän ne jukkalaisetkin siellä edes niin
kauan, että saamme heitä edes vähän tavata.
Ellenhän myös kirjoitti niihin aikoihin tulevansa
kotiin. Totta kai nyt kirjoitatte, jos olemme terve-
tulleet silloin ja jos ketään niihin aikoihin on ko-
tona. – Niin hartaasti odotan sitä kotimatkaa.

Enhän minä täältä osaa muuta kirjoittaa, kun että
on kaunista ja lämmintä Kotkassakin. Vesikin on
ollut liki 24 astetta. Kelpaa siinä uida. – Voikaa-
han nyt hyvin ja kirjoittakaa kohta.”

Savikoskella käynti oli lyhyt, mutta toivottu mat-
ka. Kiitoskirje lähti 18. elokuuta. ”Suuret kiitok-
set viimeisestä Tuuren ja minun puolesta. Haus-
ka olisi ollut vaikka kauemminkin olisi kestänyt.
Tuure kyyditsi sitten vielä minut Kotkaan ja pa-
lasi päiväjunassa takaisin. Kouvolassa oli yhtynyt
Dahlien kanssa. Hekin ovat siis jo Wiipurissa.
Pikku Aino oli niin kiltti koko matkan, että oli
oikein hauska matkustaa.

Kertokaapa paljon terveisiä Eemilille ja Sigridille
ja kiitoksia viimeisestä meidän molempien puo-
lesta. Minä otaksun teidän olevan paluumatkalla
Iisalmesta, sen tähden lähetän tämän kirjeen ja
paketin Kuopioon. Tässä tulee sille Nuutisen
Evalle virkkaamista. Jos Laina olisi niin kiltti ja
mittaisi vaikka niitä Eemilin lakanoita, jotka ovat
yhdestä leveydestä (palasesta) ja sanoisi, että hän
tekisi vaan pari palasta kummankin näköistä pit-
siä, ja lopun langan virkkaa sitten yhteen pala-

seen. – Siis siitä pitäisi tulla neljään lakanaan ja loppu tyynynpäällisiin.”

Mamma teki kesän lopulla vihdoinkin matkan lasten luokse ja hänen poissa ollessaan olivat Savikosken hevoset karanneet. Alvan harmiksi pitsin virkkaaja Eeva oli muuttanut ja piti löytää toinen tilalle. Muutakin tähdellistä oli pyydyttävää ja kerrottavaa, josta Alva kirjoitti mammalle syyskuun alun tietämissä.

”Hyväpä oli, että olette tyytyväinen matkaanne, niin kuin Laina kirjoitti. – Jokos hevoset ovat löytäneet? Ei suinkaan noita tok’ kukaan lie varastanut. Vai jo se minun pitsin virkkaaja meni Helsinkiin. Mahtaisikohan siellä päin olla muita, jotka virkkaisivat samalla hinnalla tahi jos vään enemmänkin lupaisi kerältä.

Minä kun arvelin, että jos antaisi kudottaa siellä lakanakangasta. Jos mamma kyselisi ja tuumaisi miten kalliiksi se tulisi kudottaa siellä jollakin muijalla puoliliinaista kangasta noin 40 tai 50 kyynärää.⁴ Minä lähettäisin sitten lankoja, kun saisi tietää minkä numeron sekä loimet, että kuteet. Kumpi olisi parempi, kutoa kangas kaapeampaa ja tehdä lakana kahdesta leveydestä tahi vähän laajempaa ja panna puolitoista piedintä yhteen?

Niin, ja sitten sitä puolivillaista kangasta. Olen arvellut, että eiköhän olisi aika sievää tumman punainen pohja ja hienot mustat ristit. Esimerkiksi 2 tai 3 paria punasta ja yksi pari mustaa. Tahi jos ei nuo tulisi paljon näyttämään niin sitten joku pari enempi kumpaakin, tuon mallin mukaista, kun on tässä vieressä. Eikös se ollut punasta Mammankin aikomus? Luulen toisten-

kin tyttöjen siitä pitävän. Minulla sitä menisi noin 10 tai 11 kyynärää. Jos Mamma tahtoo, lähetänhän minä maksun siitä.

Minä taidan täällä suomalaisessa yhteiskoulussa saada piirustuksen opetuksen. Siitä saisi 300 mrk. Olisi se hyvä, saisin karhut tapetuksi jokseenkin pian. Minulla on sitten vielä jo 6 varmaa soitto-oppilasta, joista tulee noin 9 mrk viikossa. Mutta sittenpä ei jääkään juuri vapaata aikaa. Nyt kumminkin matkustan ensi lauantaina ensin Viipuriin kolmeksi päiväksi ja sitten Turkuun muutamiksi päiviksi Tuuren kanssa sinne Tuuren enon luo. Siksi pitäisi saada silkki bluusi valmiiksi.

Jos Laina nyt tarvitseisi leninkikangasta, niin täältä saisi oikein huokeita kankaita. – Vielä niistä pitsin virkkuuksista. Niitä saisi vaan virkata yhteen palaseen lajinsa, koska en vielä lakanoiden laajuutta tiedä. Mamma olisi nyt hyvä ja kirjoittaisi mitä tuumaatte niiden kutomisesta. Tuleeko se kangas hyvin kalliiksi? – Mitenkäs Armas poika voi? Ai ja Alberthan on vielä kotona. Terveisiä teille paljon ja voikaa hyvin.”

Edellisestä kirjeestä viikkoa myöhemmin Alvalla oli riemastuttavaa kerrottavaa, mutta oli myös takapakkia. ”Minäpä olen saanut pianon, aivan uuden, tuhannen markkaa maksavan, senlaisilla ehdoilla, että Tuuren kanssa maksamme 50 markkaa vuodessa korkoa sille summalle, ja se Tuuren enon ja tädin kuoltua kuolee koko velka! Muutoin luulen, ettemme kauan tarvitse maksaa sitäkään. [Gustav-eno kuoli v. 1916 ja puolisonsa Lovisa jo v. 1906].

Minä olen taas matkustellut aika paljon. Ensin olin Viipurissa kolme päivää. Sinne sain mam-

man kirjeenkin, josta kiitos. Ja sitten matkustimme sieltä Tuuren kanssa ensin Lempäälään, siellä oli Tuuren vanhin veli. Siellä olimme jonkun vuorokauden ajan. Sieltä sitten taas matkustimme Turkuun. Sielläkös meitä hyvänä pidettiin. Olimme perillä 2 ja puoli päivää. Teimme muutamia visiittejä Tuuren tuttavien luona ja katselimme kaupunkia. Soittelin siellä enokolle vähän ja ukkopa oli sitten niin kiltti ja antoi pianinon niin hyvillä ehdoilla. Se eno oli niin hauska ja mukava mies.

Matkoilta tulin vasta eilisaamuna kotiin. Albertin viime kirje oli saapunut sillä aikana. En ole vielä ehtinyt käydä hakemassa sitä Lainalle tulevaa kangasta. Huomenna sen kumminkin lähetän hänelle Kuopioon. Lähetinhän minä jo sinne niitä pitsin mallia. Niitä lajia saisi vaan virkata niin paljon kun niistä langoista tulee, jotka myös lähetin. – Aikoo kai Mamma kutoa sitä puoli villastakin kangasta. Minullakin olisi jo sen kanssa aika tarvis. Jos se viipyy, täytyy minun laittaa uusi sitä ennen, jota en tahtoisi tehdä.

Sitä piirustuksen opettajan paikkaa en saanutkaan. Oli toinen, joka sen kävi pyytämässä. – Saanhan siitä edestä piano-oppilaita enempi.

Tuure tuleeikin Mikkelin pataljoonaan, joten yhdessä pääsemme pistäytymään aina kotipuolessa. Jouluksi ainakin tulemme sinne Savikoskelle.

Olette kai jo saanut Viipurista kirjeen? Siellä Elvira Unonsa kanssa olivat olleet niin sairaina. Molemmat melkein itkivät, kun eivät paljon mitään saaneet syödä vielä. Olivat kumminkin jo parempaan päin. Toivottavasti Armas on nyt säilynyt terveenä.”

Lokakuussa kuukausikirje kiersi Kuopion kautta, kun Alva oletti mannan olevan siellä parhailaan. Samalla koululaissarukset saivat sen lukea, kuten tapana oli.

”Kotkassa 10.X.97. Rakas Mamma ja rakkaat siskot ja veikot! – Kiitoksia Mamma kirjeestä! – Onkohan Laina saanut jo sen leninkikankaan, jonka jo lähetin aikoja sitten? Ja mitä siitä siellä pidetään?

Mamma, kyllä ne välipitsit riittävät. Eikös kumpaakin lajia ole niin paljon, että tulee kahteen lakanaan. Jos ei olisi, niin paljon niin sitten olisi vähän virkattava kumpaakin lajia lisää. Täältäkin saa kahteen lakanaan oikein kaunista ja hujaa. – Jokos Mamma on ruvennut tuumimaan sitä lakanakangasta? Entäs se puolivillainen kangas? Laittaahan Mamma sen senlaista punasta ja mustaa?

Sigrid se matkusti ylpeästi vaan Kotkan sivu. Olisi nyt voinut pistäytyä täälläkin. Olisit tullut kuulemaan minun uutta kaunista pianinoa. Se olisi melkein onnistunut. – Se on niin hyvä minusta.

Albert ja Uno ne nyt Helsingissä höröttävät. Ovathan he toisinaan sieltä kirjoittaneet. Ja Ellen se vasta on ollut hyvällä tuulella. On tainnut, hyvä toki, saada olla terveenä.

Marraskuussa minä huultavasti tulen siellä Kuopiossa päin käymään, niin poiketen Mikkelissä, sillä Tuure tulee Mikkeliin. En nyt tiedä kuinka pitkän loman otan.

Minä otaksun, että Mamma on Kuopiossa, sen vuoksi kirjoitan sinne kaikille teille. Jos hän ei olisikaan, niin lähettäkää tämä sitten Mammalle ja Armakselle.

Minulla on tätä nykyä hyvin kiireet ajat. Ensin on työ ja sitten piano-oppilaita on niin paljon, että tulee noin 13 tuntia viikossa. Sitten vielä valitsivat uudestaan Suom. seuran johtokuntaan ja sen vuoksi on nyt kiirettä. Näytellään ”Tätä nykyä” ja minäkin siinä debytteeraan. Enemmän pienessä osassa vaan.

Muutoin olen voinut hyvin, jota lahjaa toivon teillekin kaikille! Kirjoittakaahan nyt taas minullekin kuulumisista siellä päin. Joko Lainan leninki on tehty? Totta kai kangas riitti? Pidittekö sitä kenties liian vaaleana, vaan onhan Laina jo iso tyttö, niin että osaa varoa.”

Kuopiossa käynti siirtyi marraskuulle, josta Alva ilmoitti 16. päivänä kirjeessään. Siinä oli eräs merkille pantava poikkeama kaikkiin mammalle osoitettuihin kirjeisiin verrattuna. – Alva sinutteli äitiään! Sitä ei toisten kirjeissä ole esiintynyt. Ehkä hän ajatuksissaan kirjoittikin Ellenille?

Kiiteltään aluksi Elleniä ja Armasta kirjeistä hän jatkoi: ”Meillä Tuuren kanssa on aikomus ensi pyhän seutuun pistäytyä Kuopiossa. Emme saa olla perillä kuin vuorokauden, niin ettemme ehdi tulla sinne kotiin. Jos sinne tulisimme, niin emme saisi olla muuta kuin matkalla koko ajan ja yön perillä.

Jouluksi tulemme sitten kotiin. Eikä nyt ole vielä aivan varma, jos Tuure pääsee niinkään kauaksi lomalle näin heti. Niin, että Kuopioon tulo on vielä epävarmaa. Perjantaina Tuure vasta sanoo, jos pääsee. – Hänellä kuuluu olevan liiankin helpot päivät siellä Mikkelissä. Neljä päivää on ollut vaan nahkapoikana harjoituksissa. Sitten olivat tehneet hänestä pataljoonan sihteerin, eikä tarvitse muuta kuin kirjoitella. Tuuren valokuvia

tulee niin pian kun ne kortit vaan Turusta joutuvat. Siellä olimme valokuvaajalla. Joka päivä olen niitä odotellut.

Minä kun niin odottelin punasta ja mustan ristiäistä leninkikangasta. Punainen kun on niin muodikasta tätä nykyä, vaan ehkenpä se kangas sieltä kotoa on hyvinkin hyvää.

Kudo niihin kartiineihin poikkipäin leveitä rantuja. Laitappas nyt ne oikein kauniit! Kysyt mitä tekisit Tuurelle jouluksi. Luulen, ettei hänelläkään tule olemaan kenellekään lahjoja, niin että eihän hänkään osaa vaatia keneltäkään. Hänen nykyisellä palkalla ei voi saada mitään, kun sitä mitään ei olekaan. Kiitoksia Tuurelle menevistä terveisistä!

Arvaas Elle miten minulla on kynä kädessä kun tulee tällaista kirjoitusta?

Eikös sitä pikku Armania palella jo aikalailla sinne kouluun juostessaan? Ovatko ne jäät pysyneet vielä? Eikös siellä ollut jo suojempi ilma? – Täällä on tänään niin kova myrsky ja tuiskuaa vähän, että luulee ilmaan lentävänsä kaikkine asuntoineen. Vinkuu ja pauhaa, niin että on oikein hirveätä.

Se minun turkkini kaiketi on siellä kotona. Olisi niin hyvä, jos saisi ensi pyhän seutuun sen Kuopioon. Jos ei siksi olisi tilaisuutta, niin sitten ensi kerran, kun passaa. Tottapahan sieltä sitten lähettävät sen tänne.

Saako siellä tätä nykyä muikun mätiä ja onko tuo miten hinnassa? En juuri ole suun sisään sitä vielä saanut.

Olisipa hauska, jos pääsisin pitemmälle lomalle jouluna, vaikka minua niin hirveästi pelottaa, etten saa sijaista ollenkaan.

Onpa hauska, että Emililäisetkin kerran tulevat kotiin. Sitä jouluahan minäkin nyt puuhaan ja odottelen. Jollakin tavalla täytyy päästä ainakin käymään kotona. – Albert ja Uno varmaankin myös tulevat kotiin.

Terveisiä nyt vaan teille kaikille. Mammalle jo paljon kiitoksia kankaasta. Minkä hintaista siellä on voi? Täällä maksaa sellainen, jota voi syödä 2 mrk 80 p [kilo]. Eipä muuta. Voikaa hyvin kaikki! Muistakaa minua kirjeellä.”

Alva ja Tuure viettivät joulun Savikoskella ja kiitoskirje mammalle lähti 23. tammikuuta 1898. ”Kiitoksia paljon viimeisestä sekä Tuuren, että minun puolesta. – Nyt te olette taas siellä aivan kahden kesken. Ellenkin kun on mennyt Helsinkiin. Vähän minullekin sieltä kirjoittivat. Pollyppiä on otettu nenästä ja morfiini on kokonaan kielletty. Kumpi nyt saisi apua.

Meidän matkamme Kalkkisiin onnistui hyvin vaikka olikin niin huonot ilmat ja huono keli. – Terveisiä käskettiin sieltä sanoa Mammalle. – Vanhukset lupasivat ensi kuussa tulla täällä käymään. Mihinkäs aikaan Mamma aikoo lähteä matkalle? Tulisitte silloin samaan aikaan tänne kun hekin. He tulevat laskiaisen aikaan.

Sieltä Kalkkisista sain paitsi piironkia pianotuolin ja pari pientä kukkapöytää vielä joululahjaksi.

Mitäs Armas piti siitä kirjasta, jonka lähetin? Ei suinkaan Sinulla ollut sitä ennen.

No nythän vanhin pappilan neideistä on kihloissa. Mahtaa ruustinna olla mielissään. Siitäpä ei sitten ennen kuulunut. Oliko sulhanen Karttussa käymässä?

Viipurista en ole saanut kirjettä yhtään joulun perästä. Mitenhän jaksanevat. – Tuumaikaapa Mamma asiaa ja tulkaapa silloin laskiaisen aikaan myös tänne. Mikkelistä saatte Tuuren matkatoveriksi. Hän tulee myös tänne silloin. Voikaa nyt hyvin kaikki ja kirjoittakaahan minullekin.

Minulle ei muuta niin kiireellä kerrottavaa kuulukaan. Terveisiä paljon.”

Helmikuun alussa Alva tapaili kirjeessään mikä oli Mamman syntymäpäivä ja yllytti häntä tulemaan Kotkaankin, kun lähtee reissuun. Mamman tunnetusti hyvistä talkkunaksista alkoi olla puute, joten ne kelpaisivat. ”Nythän se on 4. tai 5. päivä mamman syntymäpäivä, jonka johdosta toivomme onnea sekä Tuure että minä.

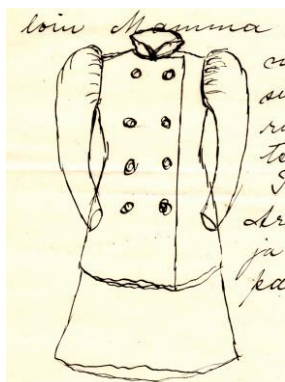
Ette virkannut kirjeessänne mitään, jos aiotte matkustella tänne nyt talvella. Tulkaa pois yhtä aikaa Tuuren vanhuksien kanssa laskiaisena tai joku viikko ennen laskiaista. Ei vielä ole varma milloin tulevat. Tuure voi hyvin siellä Mikkelisä. Paitsi, että oli loukannut voimistellessa jalansa ja vilustuttanut itsensä ja saanut kovan yskän. Taitaa nyt jo olla melkein ohi. Meillä kun oli aikomus mennä Turkuun pääsiäiseksi. Saa nyt nähdä jos Tuure saa lomaa.

Ellen eikä pojatkaan ole kirjoittaneet nyt mitään. Mitenkähän jaksanee nyt. Viipurista ei myöskään ole kuulunut mitään.

Vieläkö Mammalla on talkkunajauhoja? Jos mamma toisi tullessaan tahi jos sattuisi sopivaa kyytiä Kuopioon, niin että Mamma olisi hyvä ja lähettäisi niitä minulle. Ne näkyvät nyt niin maistuvan.

Onkos lääkkeen juonti auttanut pääsemään pois sairaudestanne. Toivottavasti olette jo terve.”

Alvan mielipidettä kysyttiin, kun oli mamman ja sisarten, miksei veljienkin tarve hankkia asusteita. Hän oli ilmeisen kätevä käsistään ja valmis ompelemaan yhtä jos toista. Maaliskuun 17. päivän kirjeessään Alva lausui käsityksensä siitä, mitä mamman tulisi ompelijalla teettää ja minkä näköinen se voisi olla.

”Minä tuumaan, että Mamma laittaisi senlaisen puoli pitkän, enemmän pitkän kuin lyhyen saketin. Eikös Mamman aikomus ole teettää se doffelista. Musta oli parasta väriä.

Minun mielestäni olisi se tehtävä vaan aivan sileä löysä edestä ja takaa istuva. Helmasta takaa tarpeeksi kangasta, saa vähän lyödä niin kuin poi- muille. Eteen sitten kaksi nappiriviä. Hihat ei aivan kättä myöten ylhäältäkään, vaan vähän vielä pussia ylös. Kaulus voisi olla tuonlainen vähän niin kun pystyssä seisova, jos ette senlaista tahdo, niin sitten tavallinen alas käännettävä kaulus.

Mihinkähän aikaan te joudutte nyt matkalle. Vielähän Eemiliä näkyy määrätyn varalääninsihteerin virkaa tekemään.

Me matkustamme Tuuren kanssa pariaksi päiväksi Viipuriin ensi lauantai-iltana. Tulkaahan nyt kaikki jo mennessänne käymään täällä Kotkassa, vai milloin Mamma on aikonut, vastakositten Viipurista palatessa.”

”Kotkassa 2. elokuuta 1898. Rakkaat kotolaiset! – Onnea Mammalle Marialle ja Lainan syntymäpäivälle!

Kuinka Ellenin laita on nykyään. Olga Nokelainen pyytää puolestaan tervehtää häntä ja sanoo hänet terve tullee tänne. Koetamme sovittelaitten asuntomme hänen kortteeriksensa. Tällä kertaa ei ole minulla vielä rahaa lähettää Ellenille matkaa varten, vaan jos hänen matkansa ei muuten ole mahdollinen niin lähetän hänelle matkarahan.

Mitenkäs Uno matkasi onnistui sitten? Et suinkaan tavannut vaunuja enää ja kastuit varmaan aika lailla. –

Vieläkö pikku Ainolla on yskää? – Kirjoittakaa nyt kaikista asioista kohta. Oliko Marian päivillä paljon vieraita ja ketä? – Vieläkö Armasta pelottaa Välskärin kertomukset?

Minulta matka onnistui hyvin. Eipä juuri muuta olekaan kerrottavaa. Sieltä odottelen pian kirjetä. En muistanut sanoa Ellenille, että se musta kepsi jäi sinne hänelle. – Terveisiä paljon teille kaikille Alvalta.”

Alva ja Tuure vihittiin Savikoskella jouluaattona v. 1898. Tuure oli jo edellisenä vuonna saanut vakinaisen viran aluksi Viipurin maalaiskunnasta Talin aseman sähköttäjäksi ja nuori pari asettui sinne asumaan, kun Alva oli saanut eron telegrafistin virastaan 1.1.1899 alkaen. Perheen

esikoinen, Arvi Kullervo syntyi marraskuussa v. 1900. Lieneekö johtunut näistä elämäntilanteen muutoksista, että vuosilta 1899 ja 1900 ei ole säilynyt yhtään Alvan lähettämää kirjettä tai sitten Mamma ei ollut niitä tallettanut. Viipurissa asuvien Alvan sisarusten, Anna Elviran ja Hellinin

kirjeistä äidilleen käy kuitenkin ilmi, että Tuuren tultua Taliin, Alva vieraili ahkerasti Viipurissa jo ennen paikkakunnalle muuttoaan. Tuuren eteneminen virkauralla vei hänet seuraavaksi v. 1900 kirjuriksi Tammisuon pysäkille.

Tammisuon pysäkin asemarakennus alkuperäisessä koossaan.

Jag

GENERALDIREKTÖR

—i—

Järnvägsstyrelsen i Finland

gör vederligt att jag denna dag här gör ansökan

ur tjänsten förafskedat telegrafisten Alva Makkonen, räknadt från den 1 Januari 1899

hvaröfver detta henne till afskedsbrevs meddelas

Helsingfors den 15 November 1898

G. Stromberg

N° 10688

H. Heikkinen

Onnellista jatkoa!
Tänään ^{13/1} viimemainakin saapui tänne Teidän Kuvaa odotta-
manne paperi. Siinä on yksi / makuu, jonka lähettän
täältä Helsinkiin. Terveisiä kunnioituksella H. Heikkinen

Tuuren muistikuvia yhteisen taipaleen alkuvaiheista Talissa ja Tammisuolla

Vapauduin asepalveluksesta syksyllä 1898. Saman vuoden jouluaattona vihittiin meidät Karttulan Savikoskella joulukuusen kynttiläin valossa. [...] Koska virkapaikkamme olivat aivan eri taholla, täytyi Alvan tietysti ottaa ero virastaan Kotkassa. Yleensä ei siihen aikaan ollut tavallista, että molemmat aviopuolisot olivat virassa, ei ainakaan vakinaisina.⁵

Ei ollut suuri se pesä, jonka aluksi perustimme Talissa. Kamari, noin 12 m² ja keittiö puolet siitä, siinä kaikki. [...] Huonekalut pikku pesässämme olivat kaikki isäni tekoa, lukuun ottamatta rautasänkyä, johon minä olin laittanut laudasta kymmenen sentin levikkeen itselleni. Eihän siinä liiemmälti tilaa ollut, mutta milloinkas 'sopu sijaa antaa', jos ei vasta naineille. Alva kehui sitä paitasi olevansa uumiltaan 60 senttiä enkä minäkään mikään möhömaha ollut. [...] Tultiinpa niin hyvin toimeen, että muutaman vuoden kuluttua jo maksettiin pois Alvan kuudensadan markan suuruinen opintovelka. [...]

Kun aikaa viranhoidolta jäi käytettäväksi muuhunkin, niin otimme osaa yleisiinkin rientoihin. [...] Paljon aikaa vei meiltä skruuvi, jota ahkerasti opeteltiin. Päällikköni asemapäällikkö Brander ja hänen rouvansa olivat innokkaita skruuvin pelaajia ja me hartaita oppilaita.

Vuonna 1901 siirryimme Viipurin ja Talin välille perustetulle Tammisuon pysäkille. Liikenteen nopeasti kasvaessa, kasvoi myös aseman merkitys ja [...] yleni myös virkani [...] v. 1902 ensi luokan kirjuri, v. 1905 viidennen luokan asemapäällikkö ja v. 1909 neljännen luokan asemapäällikkö.

Varsin mielelläni en olisi halunnut Tammisuolle, sillä viihdyimme hyvin Talissa ja Tammisuo oli luontonsa puolesta ikävää seutua. Asemarakennus, jossa asuntommekin sijaitsi, oli keskellä vesiperäistä suota. [...] Asuntomme oli aluksi hyvin ahdas. Vain kaksi pientä kamaria ja hyvin pieni keittiö. Pyysin sitä laajennettavaksi, mutta ei Rautatiehallitus suostunut. [...] pyysin saada omalla kustannuksellani suorittaa lisärakennuksen [...] koska valtiolla ei riittänyt varoja siihen. Ei minullakaan ollut varoja, mutta aijoin ottaa lainan. [...] Seurauksena tästä koko lailla rohkeasta anomuksesta oli, että seuraavana vuonna laajennettiin valtion kustannuksella asemarakennusta huomattavasti. [...]

Seurustelu tammisuolaisten kanssa oli hyvin vilkasta. Mutta se ei riittänyt. Varsinkin Alva oli ahkerasti mukana viipurilaisen nuorsuomalaisten riennoissa. Taiteellisten taipumustensa vuoksi häntä käytettiin paljon juhlissa huoneitten koristelussa, kuvaelmien järjestelyssä ja musikaalisen ohjelman suorittajana.

Talvella v. 1913 perustettiin Rautatiehallitukseen oppikurssit liikenneosaston virkailijoita varten. Rautatiehallituksen kolmannesta pyynnöstä Tuure suostui kurssien johtajan virkaan ja aloitti oppilaitoksen rehtorina 8.10.1913. – Toukokuussa v. 1917, alun kieltäytymisen jälkeen, hänestä tuli Rautatiehallituksen *liikennetirehtööri* – ja niin Alvasta tuli samalla *tirehtöörskä*.

Alva ja Tuure Blässar

"Tammisuo 27.1.1901. Rakas Mamma! Pitäisi-
hän tässä vähän kirjoittaa ja kertoa, elämästäm-
me tätä nykyä. Se on aivan samanlaista kun Ta-
lissakin, sillä erotuksella vaan, että nyt asumme
asemalla, joka on sen vuoksi hyvä, ettei Tuuren
tarvitse juosta aina kotoa pois konttoriin. Ja on-
han se parempi olla vähän niin kuin oma her-
ransa, vaikka vaan onkin pysäkin päällikkö.
Mamma oli arvellut palkasta. Ei se vielä ole sen
suurempi, kun Talissakaan. Huhtikuussa se li-
sääntyy jos senaatin päätös pitää, ettei sitä korke-
ammassa paikassa muuteta.

Sitten kun saamme varman tiedon jos tulemme
tänne jäämään aijomme ostaa lehmän. Tässä
aseman ympärillä on niin laaja niitty, että siitä kai
tulee lehmälle heinät vuodeksi ja maito on täällä
kallista, niin että kyllä kannattaa lehmää pitää ja
vaikkapa kahtakin. Tehtaalle kyllä menee maito
kaupaksi. 20 p. litra saamme maksaa nytkin
vaikka on tinkapaikka, josta ostamme.

Laina se kävi ja meni. Yhden iltapäivän ja yön oli
vaan täällä. Ellen on ollut täällä joka sunnuntai ja
joku kerta keskellä viikkoakin. Terveenä hän to-
ki on ollut, vaikka siellä kotona kuului taas niin
huonona olleen.

Mamma oli luvannut tulla täällä käymään. Mihin
aikaan aiotte lähteä? Eemilhän kuuluu ensi
kuussa myös Joensuuhun matkallaan kulkevan
täältä kautta. Silloinhan olisi Mammalla matka-
seuraa takaisin. Eikös Sigrid myös lähde liikkeel-
le silloin.

Tulkaa nyt miehissä meidän pientä asemaamme
katsomaan. Ja olisihan siinä Arvissakin vähän
katsumista. Se on lihonut ja kasvanut viime ke-
sästä niin paljon. Puhelee jo niin monta sanaa ja
puuta myöten kävellee. Ei ole joudettu häntä ta-
lutelemaan vaan omin neuvoin opetellut ja op-
pivan kyllä näkyy. – Terveisiä paljon meiltä kuo-
piolaisille ja itsellenne. Voikaa hyvin. Alva."

"Nurkkaus kodistamme Tammissuolla. Sohva, pöytä ym. huonekalut "faffan" ja minun yhdessä nikartelemia." [Maisemataulut ovat Alvan maalaamia.]

"Toinenkin nurkkaus kodistamme"

”Tammisuo 1. helmikuuta 1901. Joka päivähän minä olen ollut aikeissa ruveta Mammalle kirjoittamaan, vaan ei vaan ole tullut. Olen odotellut sieltä päin kirjettä, mutta eipä ole näkynyt. Eilen

Viipurissa luin Elviran saaman kirjeen, jossa Mamma arveli, ei niin hyvää nimeä löytyvänsäkään, joka pojalle nimeksi kelpaisi. Johan se poika sai aivan yksinkertaisen nimen: Arvi Kullervo, josta nyt vasta kummi Mummille ilmoitamme. Toiset kummit olivat Gustav ja Elvira, Tuuren vanhemmat ja eno ja täti sekä Mamman parina Olga Nokelainen. – emme olleet niin vaativaisia, että olisimme niin monta kummiä panneet, että teille molemmille olisi kavalieritkin pantu. Läsneä ei ollut muita kuin Elvira-kummi, Gustav kun ei päässytäkään farmorin sairauden tähden. Olihan täällä muutamia naapuria vieraana.

Muutoin meidän elämämme ei ole ollut niin kuin olisi pitänyt. Minun on pitänyt käydä lääkärillä parin viikon ajan, joka toinen päivä, mutta nyt enää vaan kerran viikossa. Ei kuulu siellä laitoksessa tulleenkaan niin huolellisesti hoidetuksi kun olisi pitänyt. Niin tuumailee tämä nykyinen lääkärimme, olisikohan muuallakaan tullut paremmin. – Nyt toki jo alan olla entisissä voimissa ja hoitelen Arvia, joka tähän asti on ollut Tuuren tehtävänä. Arvi-pojun vatsakaan ei tahdo tasaantua, on vaan niin löysä ja huono. Ei se näytä häntä kuitenkaan kovin vaivaan, koskapa hän kasvaa ja varttuu, eikä ole itkunen. Toisinaan yöllä nukkuu 9 tuntia yhtä kyytiä, tavallisesti syö vaan kerran yössä. Pärekorissaan hän vaan unensa vetelee, ei ole vaunua eikä muuta missä häntä liekutettaisiin. – Suureksi hän kerkiää kasvaa ennen

kuin mummi hänet näkee. Saahan nyt nähdä koska Mamma sieltä pääsee tänne.

Kyllä se on se raha semmoista vastuksellista, että se monessa paikassa tekee kiusaa. – On sitä meiltäkin mennyt. Ennen emme lääkkeiden ostosta tienneet mitään, nyt saa melkein joka kerta tuoda niitäkin kaupungista, milloin Arville, milloin minulle. – Kyllä tästä täytyy ruveta terveeksi nyt ja ilman niitäkin. ... (jatko puuttuu)

”Tammisuo 24.9.1901. Rakas Mamma! Kiitos Mammalle kirjeestä, jonka sainme Ellenin kanssa yhteisessä kuoressa. Hän oli täällä viime pyhän seutua, jolloin myös sai kirjeensä.

Olipa se ikävää se mamman tauti. Ymmärtääköhän se Karttulan tohtori parantaa sitä edes. Jos Mamman pitäisi käydä Kuopiossa lääkärissä.

Meilläkin taas Arvin vatsa krånglaa. Ei milloinkaan ole oikein hyvä, joskus liian kova ja muut ajat liian löysä. Nyt hänellä on parasta aikaa rokotkin, vaan ovat toki jo pois painumassa. Kyllä ne olivat suuret. Kaikki kuusi olivat aivan tinanapin kokoset ja koko käsivarsi oli niin turvonnut ja punanen. Viipurissa kävimme häntä rokotuttamassa vaan emme edes päässeet Dahlille sisälle, kun Hakon oli vesirokossa. Ellenin luona sitten olimme. Silloin oli Unokin täällä Helsinkiin menossa. Kaksi yötä oli täällä meillä. Kuului tavanneen Lainan Joensuussa.

Laina se on nyt pitkän matkan päässä kotoa. Hyvin hän kuuluu olevan tyytyväinen oloonsa, kertoi Uno. Hän tilasi meidän kautta palttoon Viipurista. Lähetimme hänelle puoli pitkän mustan 58 markkaa maksavan. Saa vaihtaa jos ei so-

vi. Viime pyhän seutua on hän ollut Enossa setälässäkäymässä.

Me taisimme jäädä tänä vuonna ilman puolukoi-
ta. Tilasimme Parikkalasta ja emme saaneet yh-
tään. Nyt ei ollut enää Viipurin torilla tänä päi-
vänä yhtään. Miten lie siellä Karttulassa?

Mamma kyseli Elleniä. Minusta hän näyttää sik-
seenkin tyytyväiseltä ja iloiselta. Melkein joka
sunnuntai on hän ollut täällä.

Kohta tulee juna. En ehdi enempää. Terveisiä
mieltä. Arvi, Alva ja Tuure”

”Tammisuo 5./I 1903. Rakkaat Mamma ym.
Meillä kun on ollut vieraita näinä pyhinä! En ole
ennemmin kerinnyt mitään meidän joulustam-
me kertomaan. Nyt ei enää ole muita kuin Ellen.
Signe lähti toissailtana. Hän ja vanhukset ja Vil-
ho ja pikkutyttönsä Elsan kanssa olivat täällä uu-
den vuoden pyhinä. Alfred oli Juliansa kanssa
joulun aikaan muutamia päiviä. Onhan siinä ol-
lut vähän puuhaa. Arvillakin sattui juuri olemaan
ensin joulun aikaan korva ja sitten uuden vuoden
aikaan silmät kipeänä. Nythän nuo ovat jo kaikki
terveet.

Joululahjoja tuli lapsille aika lailla. Arvi sai 17
kappaletta ja Tapio 15. Kuopiolaisetkin olivat
niin kilttejä ja muistivat niin sievillä lahjoilla. Ei-
hän meillä ollut kellenkään lähettää. Sainhan
minäkin Tuurelta kaikenlaista kapinetta, niin
kuin muffin, paistiveitsen, kahvelin, kauniin voi-
astian ym.

Miten se oli sen kinkun kanssa? Minä en tullut
sitä punninneeksi miten paljon se painaa ja mitä
se maksaa kilo? Tännekö Elviralle minä annan
siitä rahan vai lähetetäänkö se Mammalle. Sa-
moin ne talkkunakset, oliko niitä 10 kiloa vai mi-
tä ja paljonko ne maksavat. Näitä minä olen
muistellut miten niiden kanssa tehdään.

Minkälainen joulu siellä teillä oli? Oliko eemilil-
läiset siellä yhtään koko pyhinä?

Kiitokset Armas kirjeestäsi. Kyllä oli kaunis to-
distuksesi, niin ettei muuta kuin jatkukoon vaan

Sängyn päällähän minä olen ollut näihin asti. Ei
taaskaan näy pääsevän oikein entiselleen. Sitten
vielä muun lisäksi olen saanut kasvannaisen vat-
saani. En tiedä miten vaarallinenhan tuo lienee
ennen kun lääkärin luona olen käynyt tutkitut-
tamassa. Päältäpäin se tuntuu melkein pienen
kananmunan kokoiselta ja kovalta. Helsinkiin
tulee meno tästä, kunhan vaan alkaa kyetä. Ei
ole lystiä mikä on edessä. Täytyneehän se käydä
läpi, vaikka vatsankin leikannevat auki.

Pikku poika on aika kiltti. Tähän asti on ollut
parempijuoninen kun Arvi pienenä.

Oli niin lysti, kun Laina tuli. Tuure rukalla kun
oli niin paljon puuhaa meidän kanssa, ettei tah-
tonut keritä virkaansa hoitaa. Tuosta piijusta ei
ole paljon mihinkään. Tuhmistuu päivä päivältä
vaan.

samaan suuntaan. Kirjoitahan nyt taas millainen joulu oli teillä.

Olisihan niitä vanhoja lasten vaatteita, vaan ei ole ollut sopivaa tilaisuutta niitä lähettää. Nythän niitä esim. tarvitseisi talven aikana. Kyllä minä lähetän, kunhan tässä nyt sopii.

Tapio Nyirikki se vaan kasvaa ja vahvistuu. Yskä vaan ei tahdo häntä jättää rauhaan. Ensi kesänä se on jo iso poika, kun tullaan Karttulaan. Tuure kuuluu meille antavan kuukauden permissionin saadaksemme olla siellä.

Paljon terveisiä meiltä teille kaikille, liekkö Yrjökin siellä. Voikaa hyvin! Kirjoittakaa nyt niistä talkkunaksista ja kinkusta.”

”Tammisuo 10./II 1903. Rakas mamma! Kiitokset viimeisestä kirjeestänne, jonka jo sainme aika sitten. Mamma on viime aikoina ruvennut vastaamaan kirjeisiin paljon pikemmin toki, kun minultakaan tulee tehdyksi. Aina vaan tahtoo olla puuhaa, ettei tule ruvetuksi vaikka omatunto soimaa.

Niitä tapettipaperia lähetämme hyvin mielellämme ensi kuussa niin kuin mamma kirjoitti tarvitsevänsä niitä. Mitenkäs monta metriä tarvitsee sitä kantinauhaa sinne ylös katon rajaan. Se tulisi samalla. Vaaleathan siihen on hauskemmat paperit. Kyllä koetamme valita kauniit.

Mamma kyseli siitä kasvaimesta. Kävinhän minä täällä Viipurissa tutkituttamassa, mutta lääkäri sanoi, ettei siellä ole mitään vaikka minusta itsestäni vieläkin tuntuu siellä olevan kova pyöreä pallukka. Helsingissä en ole käynyt. Ei tuota muuta vaivaa ole kun selkäni jäi vaan niin huonoksi, etten tahdo pitkiä matkoja jaksaa kulkea,

enkä juosta juuri ollenkaan. Vasen jalka ristiin kohdalta panee liikkumaan, kun enempi liikkuu. Onhan tuo kumminkin tuntunut tulevan vähitellen paremmaksi.

Pojat ovat taas saaneet olla terveinä. Arvi kasvaa varsinkin pituudelleen eikä Tapiokaan niitä lyhimpiä ole. Häinkin on jo ruvennut opettelemaan lehmänmaidon syöntiin On ruvennut lihomaankin. Kohta on mies puolen vuoden vanha ja pääsee vähitellen istumaan.

Mamma luulee, että meillä riittäisi oma kurnua voi. Ei toki, maitoa menisi enemmänkin kaupaksi, kun vaan olisi. Olemmehan me saaneet aina niistä Mamman lähetyksistä osan. Ne olemme maksaneet Elviralle. – Meidän lehmämme ei nyt enää lypsä kun noin yhdeksän litran seuduille, vaikka se hyvästi alkoi 13 litralla. Se on aivan nuori lehmä, toisen kerran vasta poiki marraskuun alussa. Neljä litraa päivässä annamme tätä nykyä pois tinkamaitona.

No, Hämeenlinnassahan odotetaan toukokuulla pieniä [Hellin]. Kuuluvat sinne Sääksmäelle menevän kesäksi. – Ei taida sinne kotiin taas muita tulla kun emililäiset ja me nyt tulemme ainakin käymään. Kyllä jo niin mieli tekeekin päästä sinne että.

Tällä kertaapa ei muuta kuulukaan, kun onnen syntymäpäivänne johdosta, vaikka näin myöhään. Juuri samana päivänä sen muistin, mutta se oli myöhään sittenkin. Terveisiä meiltä paljon. Onko se Yrjö siellä tätä nykyä? – voikaa oikein hyvin.”

”Tammisuo 15.3.1903. Mamma rakas! Eilen kävi Elvira täällä ja kertoi Mamman tapaturmasta.

Minä olinkin jo ihmetellyt miksi ei tule mammalta kirjettä. Juohtu jo mieleeni, niin kuin mikäkin aavistus, että kenties on Mammalle sattunut joku sairaus. Olipa se nyt surkeaa, kun piti käydä niin pahasti. Kirjoittakaa nyt joko olette päässyt entisellenne. Ihmeesti kauvan kesti ennen kun minä siitä sain tietää. [Elviran kirjeessä kysyttiin, menikö mammalta kylkiluita poikki, joten kaatumisesta lienee ollut kyse].

Piakkoin lähetämme tapetit ja nauhan.– Suuret kiitokset kalakukosta ja voista. Mainiolta maisuivat. Terveisin Alva.”

”Tammisuo 19.3.1903. Rakas Mamma! Nyt lähetimme Kuopioon kaksi koria, jotka saa lunastaa asemalta myötäseuraavalla kuitilla pakaasista. Toisessa korissa ovat ne tapetit ja toisessa Arvin vanhoja vaatteita, joista kerran oli puhe. Mitähän nyt pitänne niistä tapeteista. Eivät kuulu vielä tämänvuotisia tapettejansa saaneen. Ei näiden hinta vielä vastaa niiden talkkunaksien ja kinkun hintaa, mutta lähetämme vaikka rahassa loput.

Emme ole nyt kuulleet mitään terveydestänne. Laina vasta kirjoitti, mutta kun hän ei maininnut sairaudestanne, niin tulimme siihen päätökseen, että se on jo ohitse ja toivottavasti kai se niin onkin. – Me emme voi nyt kehua voinnillamme, sillä Arvilla oli vasta kova yskä kuristustaudin tapaista, josta hän nyt kumminkin on päässyt ja Tapiolla on parasta aikaa vähän kuumetta. Taitaa Tapio saada ensimmäisiä hampaitansa. Tuure ja minä kyllä olemme olleet terveet.

Muistakaa nyt antaa tämä kuittilippu matkaan, kun lähtevät Kuopioon, että saavat ne korit ulos.

En tiennyt jos kuljette tätä nykyä Kurkimäen kautta vai suoraan Kuopioon, sen vuoksi lähetimme ne Kuopioon, niin kaikessa tapauksessa ne sieltä saa.

Muutapa en tällä kertaa muistakaan. Terveisiä paljon teille ja Yrjölle meiltä kaikilta. Alva

Arvelemmekin että on parasta lähettää se kuitti Kuopioon, jos ei sieltä olisikaan heti kaupunkiin menoa, niin tulisivat seisomaan ne korit asemalla niin kauvan, että saisi makasiinivuokraa maksaa niistä. – Puhelkaa Lainan kanssa niistä. Hänelle lähetän kuitin. Kaksi päivää saavat olla ilman vuokraa.”

”Tammisuo 23.4.1903. Rakas Mamma! Kiitoksia paljon kirjeestänne, jonka sai tänään. Tässä lähetämme lipun, jolla saa ne potaatit tulemaan Kurkimäestä tai Kuopiosta, kummasta vaan passaa. Käskekää sitten niiden viejän pitää se lippu tallessa, että saamme sen mamman kirjeessä takaisin.

Kirjoittakaa nyt sitten mitä ne maksavat, että tiedämme lähettää rahat niistä. Ei suinkaan siellä enää niin pakkasta ole, että voivat hevoskyydissä paleltua. Olkaa sitten niin hyvä ja johonkin pärepalaseen panette nimimerkkiä, että tunnemme ne säkit täällä. Sillä pakaasikuitilla ja tällä lipullaakaan ei ole niin erityistä kiirettä, lähetätte sitten kun kirjoitatte tänne.

Voimme tätä nykyä aika hyvin, jota toivomme teillekin. Terve tuloa tänne samalla kun menette Hämeenlinnaan. Terveisiä Alva – Juna tulee!”

”Tammisuo 7.5.1903. Rakas Mamma! Kiitoksia potaateista! – Tässä tulee tätä satiinia. Semmoisia ristikkäisiä satiineja ei löytynyt muuta kun palt-

toon vuoriksi sopivia. Tämän kaltaiset on lennigiksi tarkoitettut. Se ei maksanut koko kangas kun 10 markkaa, niin että tässä tulee Mamman 5 markkaa takaisin.

Eemil se käväisi täällä, mutta ei asiat sopineetkaan. Olisi minulla ollut hauskaan jos olisi hän päässyt tänne. Mammasta ei olisi tainnut olla kovinkaan hauskaa. Oli minusta Eemil rukka niin hajamielinen ja surullinen. Kyllä ne piti tulla painostavat ajat. Ei tiedä miten olla, miten eleä.

Mitenkäs niiden tapettien, riittivätkö ne? Joko niitä on pantu seinille ja miltä ne näyttävät?

Täällä oli jo niin kaunis ilma, että houkutteli puutarhaan vähän muokkailemaan. Nyt taas on niin kylmää, että melkein menee pakkaseen ja vettä satelee.

Nyt niitä Mammalla on jo 11 lastenlasta ja poikia vain tulee ryssille sotamiehiksi.

Hyvin olemme voineet, jota toivomme Teillekin. Paljon terveisiä kaikilta meiltä.”

”Tammissuo 11./VIII 1903. Rakas Mamma! Kiitoksia kirjeestänne. – Ensimmäiseksi pitää minun korjata erehdyksenne, että laukku olisi meidän lähettämä. Lienee Elvira sen lähettänyt, koska hän oli Viipurissa silloin Marian päivän edellä. Liekkö siitä kakusta ollut mitään ehyttä palasta tähteenä, kun se sinne saapui. – Oli meilläkin vähän vieraita Marian päivänä.

Arvi vieläkin toisinaan panee oikein aika tiukkaan Mummilaan menosta. Täytyy vaan luvata, sitten ensi kesänä. – Tapiolla on jo neljä hammasta ja kaksi on puhkeamaisillaan. Muutoin

hän nyt on ollut tervennä, vatsa hyvässä kunnossa.

Hyvähän siellä olisi ollut keittää vielä vattusyltääkin, kun vielä olisi sopinut siellä olla. Täällä saimme vaan kerran muutamia litroja á 50 p. Mitenkäs siellä on sienien saanti? Jos niitä saisi ostaa paljon, että poiskin ylettyisi, niin me hyvin halusta niitä ottaisimme samoin suolamuikkuja. Voipytty on vielä täällä. Lähetämme sen Kurkimäkeen vaikka siksi, kun Armasta viedään kouluun, että sillä hevosella se menee kotiin. Miten siellä on puolukan tulo?

Tämän kuun loppupuolella Tuure menee Tampereelle kokoukseen ja Arvi ja minä taidamme mennä samalla käymään Hämeenlinnassa, jos helliläiset siksi jo tullevat sinne.

Dahlin Uno oli eilen illalla täällä vähän aikaa. Olivat Gustavin kanssa käyneet Viipurissa ja Uno tuli ennemmin tänne. Hekin kuuluvat muut ollen terveinä paitsi Elviralla unettomuus vaivana. Sääksmäellä kuuluvat olleen viikon.

Ensi viikon alussa tulee meillekin vieraita, Tuuren vanhin veli perheineen. Sitten Arvilla on päivät, kun saa leikkitoverikseen neljä tyttöä. Nyt olemme jo jonkun aikaa maanneet vinnikamarissa, niin että meillä on yksi huone lisää. Kunpa voisimme sen talvellakin käyttää makuuhuoneeksi, niin ei ahtaudesta tietäisikään.

Tänä päivänähän sieltä Sigrid lähtee poikineen. Ei ole hauska matkustaa jos satelee niin kuin täällä, on tehnyt koko päivän.

Enempää tällä kertaa en nyt tiedäkään. Hyvää voimista vaan Teille Armaksen kanssa toivom-

me! Arvi sanoo mummulle terveeks'. Terveisiä Tuurelta, Tapiolta ja Alvalta."

"Tammisuo 6./X 1903. Rakkaat Mamma ja Yrjö! Kiitokset nauriista ja kaloista ja mädistä, joita Laina toi. Olipa se ikävää että sellainen syy oli esteenä Mamman matkaan. Mitenkäs Yrjön kanssa nyt on. Emme tienneet mitään hänen sairaudestaan, ennen kun Uno ja laina kertoivat. - Olen tässä jo muutamia päiviä odotellut Mamaa tulevaksi, kun kuulin Yrjön jo silloin olleen kuumeetoin.

Laina se meni Sortavalaan. Laitatti hampaansa ja sai maksaa niistä 46 markkaa. Hävittömän kallis lääkäri.

En tahdo keritä kirjoittamaan. Olen tätäkin aikunut jo monena päivänä, vaan on aina jäänyt. - Milloin ne eemililäiset lähtevät, vai lie jo menneet? Eivät ole hekään mitään virkkaneet.

Riikkakin kuuluu ensi kuun alusta lähtevän kevyemmille töille. Ei ole meillä vielä toista sijassa. Ei taida olla sielläkään tännepäin tulijoita tyttöjä, jotka tulisi omalla kustannuksellaan. - Ainahan niitä täältä saa, vaan en näihin karjalattarien siisteyteen oikein luota ja kernaammin ottaisin sieltä päin oman puolen tyttöjä. Jos heti kirjoittaisitte, niin tietäisin sitten täältä hankkia.

Tulkaahan nyt tänne niin pian kun asiat myöten antaa. Ja kirjoittakaa nyt miten siellä voidaan. Paljon terveisiä Tuurelta ja pojilta. Terveisin! Alva."

"Tammisuo 27./X 1903. Rakas Mamma! Nyt minulla olisi heti jälestä tilauksia. Vieläkö sieltä voi saada muikunmätää. Rouva Hallenberg haluaisi saada 10 kilo, jos sieltä sopisi sitä lähettää.

Pyytäkääpä Yrjön kirjoittamaan, jos sieltä saa ja paljonko se maksaa.

Ja sitten kun laitatte meille niitä talkkunaksia, niin voisitteko tantti Hedmanille samalla lähettää 3 kiloa.

Täällä voimme taas tätä nykyä jokseenkin hyvin. Tapiolle vaan tulee hampaita, joten hän ei ole oikein levollinen. Yskästä alamme päästä paitsi Tapio, joka vielä rykii.

Viipurissa voivat myös kaikki hyvin. Olimme siellä tänään. Elvira surkutteli, kun Yrjön karamellit olivat jääneet sinne. Jouluna lupasi lähettää toisia.

Enempää en ennätä. kirjoittakaa nyt miten matkanne onnistui. Paljon terveisiä teille molemmille Tuurelta, pojilta ja Alvalta."

"Tammisuo 3./X 1903. Rakas Mamma! Kiitoksia kirjeestänne. Tunnettekos kuka tässä tulee? Onhan tämä aika hyvin onnistunut. Elvira piti tätä myös hyvin onnistuneena. - Kävin tänään Viipurissa, niin otin tämän kuvan sieltä lähettääkseni Teille, kun siellä Elvira oli taas sängyn päällä. Olihan hän ollut ylhäälläkin tänään, mutta selkensä oli sitten ruvennut koskemaan. Ei hänellä ollut kuumetta, niin että eiköhän tuo tuosta asettune.

Siitä määhnä asiasta kävin myös kysymässä. Täällä Viipurissakin kuuluu sitä saavan 2:80 mrk kilo, niin ettei sieltä kannata tilata, kun vielä rahti tulee lisää.

Vai ette päässyt ilman nuhaa Tekään. Minä olen jo siitä päässyt, vaikka olikin niin kova. Korvakin

on selvinnyt aivan selväksi. Tapio on myös entisellään. Arvin vatsa on nyt kronglannut.

Nyt taas näkisitte Tammissuon lumipeitteettä. Täältä sulii lumi kokonaan ja monta päivää sataa tihrusteli vettä. – Eipä tällä kertaa muuta nyt kuulukaan. Hyvin vaan voikaa. Terveisiä Yrjölle ja Armakselle. Tuure ja pojat tervehtävät.”

”Tammissuo 26./I 1904. Rakas Mamma! Jos ker-
ran joutaisi vähän kirjettäkkin kirjoittamaan. Olen
jo niin monelle kirjevelassa.

Hyvin täällä olemme voineet, joulut pitäneet ja
muut puuhat. Helsingissäkin pistäysin päivän
olemassa ukkivaaria katsomassa. Hän on maan-
nut jo melkein kolme kuukautta. Märkää juok-
see vaan vielä keuhkopussista. Siellä oli samassa
huoneessa Nurmeksen Tuhkunen. Muistelin
meillä ennen olleen sen rouvan valokuvan. Oli
se rouvakin siellä, mutta emme puhekkain ol-
leet. Kuolleen näkyy se ukko jo.

Albert se oli niin lukupuuhissa, ettei tahtonut
joutaa oikein kanssani kävelemään. Jukka oli
myös Helsingissä tarkastajain kokouksessa. Hä-
nellä myös oli niin kiirettä.

Voita saimme, josta kiitos, samoin talkkunaksis-
ta. Elvira niistä tilittää Teille.

Sitä harmaata lankaa, josta Mamma neuloi täällä
ollessaan Arville melkein valmiiksi sukat, ei
Mamma muistanut pistää Lainan matkaan tai
voipaketin mukaan. Menee vähän hukkaan se
toinen sukka. Olisivat niin hyvät ja vahvat pitää,
kun ei mikään tahdo kestää. Jos teillä olisi vielä
sitä lankaa, niin olkaa hyvä ja lähettäkää postipa-
kettina. Tässä on merkit. Täällä en saa ostaa sa-
manlaista.

Tapio rupesi joulun aikaan aivan yksinään käve-
lemään. Nyt jo on niin varma juoksemaan. Puhe-
lemista myös harjoittelee jo. Lieneeköhän siellä-
kään enempi talvi kun täällä. Suvi-ilmoja on vaan
melkein joka päivä.

Lehmä on lypsänyt aika hyvästi. Muutaman ker-
ran jo antoi 16 litraakin päivässä. Tätä nykyä 14
ja 15 litraa. Pikku lehmä on meillä myös kasva-
massa. – Saa nyt nähdä jos Tuure pääsee Talin
asemapäälliköksi, niin sitten emme enää lehmää
pidäkään. Siellä on maito huokeata ja heinämaa-
ta ja laidunta ei ole. Lian paljonhan tuo yhdelle
palvelijalle onkin hoitaa lehmäkin.

Lapsia pitää mennä panemaan nukkumaan. –
Hyvää vointia teille siellä kotona! Terveisiä pal-
jon meiltä kaikilta Alva.

Täällä ostimme, kun saimme niin halvalla, tusi-
nan vehnäjauhopusseja, joista saa kyökkipyhkei-
tä laittaa. Albertin matkassa lähetän ne sitten
koska hän lupasi tulla täältä kautta.”

”Tammissuo 24./II 1904. Rakas Mamma! Kau-
niit kiitokset langoista ja kirjeestänne, jonka jo
niin kauan sitten sain. Hyvät on ne langat Arvin
polvien kulutettavaksi, jossa ei kestä mikään.
Tapio ei hetikään niin paljon kuluta. Nyt minulla
onkin neuvoja enemmän, on nimittäin meillä
lapsentyttö erityinen. Minulla tuntuu olevan pal-
jon helpompi. Ei tarvitse kiusaantua että talous
on niin epäjärjestyksessä kun se ennen aina jos-
kus oli, kun siellä ja täällä oli jotakin, joka ei ollut
tullut tehdyksi ja sekös minua vaivasi. Mamma
kysyi siitä syksyllisestä tytöstä. Sen juuri passitin
jonkun päivän perästä kun olin Mamman kirjeen
saanut. Hän valehteli, näpisteli ja oli aika sossa,
kerrassaan mahdoton. Nykyinen on vähän van-

hempä, kun se edellinen. Näyttäähän tämä koettavan lehmää varsinkin hyvin hoitaa, kunhan vaan oppii näitä muita töitä tekemään.

Alberthan se on nyt siellä kotona, mutta ei saa kaukaa olla, kun niin pian jo pitää hoviin tulla. Ei toki tarvinnut kaukaa paikkaa etsiä. Hauska on kun tulee tänne Viipuriin.

Nyt minulla olisi taas yksi mieliteko. Vieläkö siellä on matikoita saatu? Matikkakukkokohan se maistuisi niin hyvälle, jos se herrassyötinki toisi pakaasinaan ja vaikkapa tuoreita matikoita saisi ostaa, niin jos Mamma ostaisi meille. Emme paljoakaan ole nähneet koko talvena. Hailiakin on nykyään niin vähän. Jos siitä tulee jotakin vaikeuksia, niin elkää sitten puuhatko.

Tervennähän me täällä olemme. – Elvirakin kertoi jo viisi yötä nukkuneensa, niin kuin muutkin ihmiset. Tuumasi Albertin valmistumisen antaneen niin suuren ilon aiheen että se niin hyvin häneenkin vaikutti. Lihovanhan se rouva vaan näyttää muuten. Albert oli vienyt kaikki ne Mamman valokuvat mennessään. Muistakaapa meitäkin yhdellä. Kertoohan se Albert mitä täällä muuta kuuluu, jos hän mitään erityisempää muistaa, kun mitään kiireellä kerrottavaa ei olekaan. paljon terveisiä Yrjölle. Voikaatte hyvin ja kirjoittakaa Alvallekin

Eipäs ole Alva pannut terveisiä Tuurelta ja pojilta. Tässä niitä tulee [Tuuren käsialalla].”

”Tammisuo 12./VIII 1904. Rakas Mamma ja toiset Mummilassa!

Enemmänkin hyvin suuret kiitokset viimeisestä! Oikein tuntui ensi päivinä kaipaavan sinne taas, varsinkin kun täällä oli huoneet kesken laittami-

sen. Nyt vasta tänään joutuivat valmiiksi,. Nyt päästään taas järjestämään tätä pötsiämme.

Matkamme sujui ilman erityisempää. Pojat nukkuivat hyvin eikä heille mitään matkan vaivakaan näkyneet tehneen. Täällä vaan sossasivat vaatteitaan likaisissa huoneissa koko viime viikon ajan.

Sigrid hyvä anna anteeksi, kun jätin ne märkää kääre aineet sinne pimeään kamarin piirongille. Ja tämä resepti tuli tänne matkassa. Lähetän tässä pois. Kiitokset siitä!

Albert täällä on parikin kertaa käynyt häistä kyselemässä. Nyt Elvira panee tiukkaa, että pitäisi tulla sinnekin kertomaan matkastamme. Sunnuntaina ehkä menemmekin koko joukolla. Pojat Albert ja Yrjö taitavat myös mennä. Yrjöä en ole vielä täällä nähnytkään.

Joko sieltä on joukot vähentyneet? Helliläiset varmaankin ovat jo menneet pois.

13./VIII – Vierähti taas jo toiseen päivään.

Onkohan kukaan siellä pimeään kamarin piirongilla nähnyt viheriäisiä filtti nauhoja kuuluvia siihen sohvatyynyn ompelukseni. – En niitä täältä löydä mistään tässä sekasotkussa vielä. – Nenäliinoja myös jos näkyisi siellä A.B. ja T.B. merkillä, niin olkaa hyvä ja laittakaa ne postipaketissa sen filtin kanssa. Tulisikohan ne Lainan loppu höyhenet myös samassa paketissa. Saisin sen sohvatyynyt valmiiksi.

Mamma, minkälainen se olisi Pulliaisen Elisa palvelutyttönä ja mahtaisikohan hän lähteä tänne jo ensi kuun alusta. – Meidän äkäpussimme on tullut ihan mielettömäksi, niin ettemme voi hän-

tä enää pitää. Jos sieltä joku tahtoisi tulla omalla kustannuksellaan, niin saisi aluksi 10 markkaa kuussa.

Kernaimmin ottaisin vuosipalvelijan 120 markkaa vuodessa. – Olkaa nyt Mamma hyvä ja kyselkää sieltä jos luulette maksavan vaivan. Täällä kun niin niitä umpimähkään ottaa, niin sattuu saamaan sellaisen kun nyt olen saanut. Meneekö se Selma naimisiin? Eikö hän tahtoisi tulla, jos antaisitte hänet kesken vuotta. Jos olisitte sitten niin hyvä ja kirjoittaisitte ensi viikon kuluttua, että kerkiäisin vielä täältä tiedustaa jos ei sieltä saa.

Ei taida Antrean matkaa tullakaan, kun sataa niin kovasti. – Monet kiitokset vielä ja terveisiä kaikille Tapio, Arvi, Tuure & Alva”

”18./X 1904. Rakas Mamma! Kiitoksia kirjeestänne. Kirjoittamistahan sitä minäkin olen hommaillut, mutta ei vaan ole tullut kellenkään kirjoitetuksi. – Näkyy olevan minulla aina yhtä ja toista, niin että toisinaan ihan sormia polttaa.

Selma se nyt on täällä. En tiedä vielä mitä hänestä nyt tulee. Yksi kuu kerran täytyy olla niin vaikkapa tuo nyt lie vaikka hän. – Melkein samaa sortiahan nuo taitavat olla kaikki. – Enhän minä hänestä tiennyt sinne enkä tänne ottaisanikaan. Näyttää hän elukoista tykkäävän. Sepä siitä.

Mitenhän nyt lienee suola muikkujen saannin kanssa. Saisikohan niitä sieltä jostain ostaa. Niitä tuntuisi tekevän mieli. Jos Mamma olisi hyvä ja ostaisi niitä ja muikun määhnää meille. Muikkuja saisi olla joku 5 kiloa ja määhnää joku 2 kiloa. Selma puhui Mamman aikoneen meille tuoda puolukkahilloa. Me ostimme noin sadan litran

paikkeille puolukoita joten meillä on niitä yllin kyllin. – Jos Mamma toisi niitä kaloja marjojen sijasta.

Aikooko Mamma mennä Turun puolelle ensin vai tännepäin? – Minä tässä hiukan olen tuumailut lähteä sitten myös Sortavalassa pistäytymään Mamman kanssa. Elvira ja Gustav siellä kävivät. Laina kuului niin osanneen emännöidä, kun totuneet emännät konsanaan.

Nyt kuuluu Albert olevan käymässä Viipurissa tänä päivänä. Hänet näyttää määrätyn jo kuu-kauden päiviksi tuomarin sijaiseksi. Saa ensimmäiset käräjät istua. – Yrjö ei ole kaukaa käynyt täällä. Ei huvita maalle tulla. Postissa tuli minulle kirjeenne häneltä.

Elämämme muutoin on täällä entisellään. Pojat vaan kasvavat ja ovat aika vesoja. Hyvin olemme voineet, jota samaa toivotamme Teillekin. Terve tulemaan nyt Mammalle niin pian kun Teille sopii. Paljon terveisiä Tuurelta ja pojilta ja Alva.”

”Tammisuo 1./XI 1904. Rakas Mamma! Ensimmäkin asiasta. Selma kertoi Mamman luvanneen lähettää hänen muuttokirjansa tänne. Jos Mamma olisi niin hyvä ja puuhaisi sen tänne, niin olisi hyvä. Hän on ollut jo liian kauan ilman kirjoja. Kuuluuhan siihen olevan sakkokin ilman pitämisestä.

Nythän se on se köyri. Mammakin saa uudet edesikäyvät. – Sitten piakkoinhan Mamma pääsee matkoille. – Vissiinkin Mamma on laittanut talkkunaksia. Niitä me kanssa kernaasti ottaisimme.

Meidän nykyisen voimnin kanssa ei ole oikein hyvin. Arvi on sairaana jo kolmatta päivää. Kaula

on kipeä ja korvat ja kuumetta on myös. Kunpa-
han nyt paraneisi. Tapio on virkeä ja iloinen,
kunhan vaan ei tarttuisi. Selmalla oli kaula ki-
peänä. Lienekkö Arvi saanut sen häneltä.

Muutoin elämme vain entistä menoa. Ei siitä ole
sen enempää kerrottavaa. Viipurissa kävin eilen
Arvin kanssa lääkärillä. Siellä Elvira sanoi taas
edellisenä yönä huonosti nukkuneensa. Muutoin
hekin olivat terveinä. – Paljon terveisiä pojilta ja
Tuurelta. Terve tuloa tänne!”

”Tammisuo 13./I 1905. Rakas Mamma! Kiitok-
set talkkunaksista, joita saimme Ellenin mukana.

Hyvin täällä voimme kaikki. – Ensi kuun alussa
aijomme lähteä vähän matkustelemaan Hämeen-
linnaan ja Turkuunkin menisin mielelläni lapsi-
en kanssa jos nyt Tuure suostuu niin pikiin mat-
koihin, kun hän itse menee Vaasaan asti. Miten
nyt käyne koko matkankin, kun taas uusi palveli-
ja on otettava, kun sille Salmelle tuli pakko kiire
naimisiin meno. Ei muka kuulu tienneen asiansa
niin päin olevan tänne tullessaan. – Olisipa pitä-
nyt arvata mitkä on seuraamukset senlaisesta
elämästä, kun on elänyt, koska noin on käynyt. –
Minä häntä rohdottelin ja hierojaa pidettiin ja se
oli muista syistä se sairaus. – Täällä se taas näkyy
se mieskin olevan. Kaupungissa ovat melkein
koko päivän molemmat olleet. Naimisiinhan
nuo toki kuuluvat menevän. – Harmittaa niin,
mistäs sen taas ottaa ja minkälaisen saa näin kes-
kellä vuotta ja kuukauttakin. Saa minkä saa, jota
voi jonkun kuukauden taas pitää. – Kyllä se
Selma olisi lehmän tunnollisesti hoitanut. Tähän
asti on lehmä lypsänyt 16 litraa ja yli päivässä. –
Nyt ei näy koko ihmisestä olevan minnekään.
Siellä päin ei varmaan tiedetä mitään koko skan-
daalista.

Minkäslaisia lienevät Teille nyt sattuneet. Onhan
niissä Mammallakin puuhaa erilailla, kun on niin
monta. Meilläkin on ollut apulaisena tyttönen.
Toisiaan vaan syyttävät. Kyllä on minulla koko
kirus, kun ei saa kunnollista enää.

Yrjöhan tuntuu olevan aikeissa tulla kotiin
Mamman luo, kun hän vaan olisi enemmän hu-
vitettu siitä maanviljelyksestä. – Enempää en nyt
ehdikään. Paljon terveisiä meiltä kaikilta. Hyvää
vointia Alva.”

”Tammisuo 6.III 1905. Rakas Mamma! Onpa
päiviä taas pyörähtänyt siitä kun sain Mamman
kirjeen. Olemme sen perästä olleet matkallakin
monessa paikassa nimittäin Lahdessa Tuuren
vanhuksien luona, Hämeenlinnassa, jossa lapset
ja minä olimme sen aikaa, kun Tuure kävi Vaa-
sassa ja Jyväskylässä, sitten matkustimme Toijja-
laan, jossa on Tuuren veli. Sieltä menimme
Turkuun ja sieltä pistäydyimme Littoisissa Tuu-
ren enon luona. Olihan siinä matkaa kerrakseen.
Saihan siellä matkalla oikein käytännössä tuntea
tästä nykyisestä kiihtymyksestä. – Kyllä on ajat!
Ei sitä voi käsittää, miten ihmisillä voi olla niin
erilaisia katsantokantoja.

Arvi siellä matkalla ollessa sairastui. Hämeenlin-
nassa hän oli oikein sängyssä. Sitten kotiin tultua
hänen korvansa oli niin kipeä, että lääkäri jo säi-
kytteli leikkauksella, mutta ei tuota toki tarvinnut
tehdäkään. Viipurissa olin hänen kanssaan pari
päivää Dahlilla. Nyt hän on terve, samoin Tapio.

Sillä aikana kuului tulleen meille kalakukkokin,
jonka Wiipurissa olivat popsineet, vaikka kyllä-
hän me matkalla saimme kahtakin kalakukkoa
maistella. Hämeenlinnassa ja Turussa olimme
osilla. Jo siellä arvelin, että eiköhän lie meillekin

vaan kukko tullut. Hyvä oli, että se joutui Wiipuriin, muutoin se olisi vanhentunut kokonaan.

Selma oli meillä tytön toverina kotimiehenä. Hän on nyt jo ollut naimisissa kolmisen viikkoa. Tänne Tammissuolle kuuluu Inkinen aloittavan rakentaa taloa. Sieltä Karttulan pankista kuuluu odottelevan rahojaan. Sisaren pitäisi niitä lähettää. Lieköhän niitä vielä siellä.

Mitäs se Yrjö nyt siellä isännöipi. Niin meni täältä, ettei hyvästillä käynyt. Joko hän on minkään yhteishyvän puuhiin antautunut. Minä olisin kehottanut häntä rupeamaan jossakin seurassa puuhaamaan. Se varmaan antaisi innostusta kotipuuhiiinkin. Ne uudet tohtorilaiset näyttävät entisellä paikkakunnalla puuhanneen nuorison kohottamisen hyväksi, eivätköhän he siellä Karttulasakin aloita. Kuuroille korville kai nämä menevät hommat.

Meillä täällä on kotikoulut, nuorisoseurat, raittius ”... [jatko puuttuu].

”Tammissuo 20./IV 1905. Rakas mamma! Kiitokset mamman viimeisestä kirjeestä! Tässä lähettän nappuloidemme valokuvan. Tapiota ei saanut hyvälle tuulelle ollenkaan. On hän muutoin näköisensä.

Tässä on viime aikoina ollut sellaista menoa. Ensin oli Tuure Helsingissä ja oli Ooperassakin ja oli minullekin hommannut lipun sitten viime viikon perjantai-illaksi. Ja niinhän minäkin sitten pääsin katsomaan ja kuulemaan suuren maailman riemuja. Lauantaina olin sitten vielä Lohengriniä kuulemassa. Kyllä ne olivat ihania kappaleita, varisinkin se, jossa Aino Ackté esiintyi.

Jukka oli täällä ja Sortavalassa virkamatkoilla. Satuin samana iltana matkalle hänen kanssaan. Sitteen tuli Hellinkin niihin molempiin kappaleisiin Helsinkiin. Hauskaahan se oli, mutta maksoi paljon rahaa näin meikäläiselle.

Kiitokset sinne kutsustanne! En ollenkaan osaa sanoa, mihin aikaan tulemme. Kuopiossa on se kokous noin 4.-6. p. seudussa ja sinne olisi mentävä mutta heinäntekokin on juuri silloin. Jos meitä ei siinä työssä tarvita poikien kanssa, niin varmaankin tulemme kohta kokouksen loputtua sinne Savikoskelle. Kai meille se pieni kamari on vapaana. – Näyttää siltä, ettei Tuure saakaan vielä pitempää lomaa tänä kesänä, kun ei vielä ole määrätty vakinaiseksi päälliköksi. Lystihän olisi taas olla siellä Mummilassa. Kyllä ne pojat siellä taas viihtyisivät.

Ellen tästä äsken matkusti Wiipuriin. Odottelen häntä tänne yöksi. Hammaslääkäriin sanoi menevänsä. – Laina ja Eeva Kivinen menivät Helsinkiin Oopperaan. Turkuun ja Hämeenlinnaan kuuluu Laina myös menevän. Kuuno meni Pietariin ja sieltä sitten vasta mence Helsinkiin ym.

Täällä sen Inkinen on ollut ihmeissään, kun ei ole saanut rahojaan ennen kuin tänä aamuna tuli. Eilen läksi hän täältä sinne kyselymään niitä. – Sähkötettiin hänelle Suonenjoelle, että rahat ovat täällä. Luultavasti hän tulee huomenna takaisin. Hän on tänne rakentanut mökin, joka on jo katto päällä. Tuure on hänellä takuussa ollut ja vähän rahaakin antanut lainaksi. Hyvä on, että rahat tuli. Selmaa en ole nähnyt kaukaan; miten lie nyt.

Meille Tuure laittoi taimilavan. Näinä päivinä jo kylvämme. Mitenkäs Mamman kevätpuuhat menevät? Siellä varmaan on vielä paljon lunta.

Paljon terveisiä Mammalle ja Yrjölle Tuurelta ja pojilta. Hyvin voikaa! Alva. – Hauskaa Pääsiäistä!”

”Tammisuo 27./IX 1905. Rakas Mamma! Kiitokset kirjeestänne! Tässä tämä hattu nyt tulee. Elviran kanssa yhdessä ensin kävimme muutamissa kaupoissa yhdessä, mutta ei ollut mieleistämme. Sitten yksinäni satuin tämän löytämään. Kyllä tämä on uutta muotia. Minä siihen nauhan panin. Mitähän nyt pitänette.

Vai oikein Pertta sai toisen palkinnon. [?] Olihan se aika hauskaa Mammalle muutteeksi siellä yksitoikkoisuudessa.

Me kävimme myös matkoilla toisella viikolla Sortavalassa. Olimme siellä yön ja kaksi puolta päivää koko joukko. Ellenkin oli silloin siellä. Haimme sieltä puolukoita. Olivat kalliita tänä syksynä. Sieltä saimme 15 p. litralta. Täällä olisivat maksaneet 25 p.

Viime perjantaina olimme Lappalaisen hautajaisissa. Poika raukka, hänelle oli onni aina ollut epäsuotuisa. Kaikenlaisia vastenkäymisiä pitkin matkaa, että sitten, kun viimeinen onnettomuus, junan yhteentörmäys, yritti tapahtua, olikin mitta täysi. – Hyvin oli paljon saattajia ja seppeleitä.

Hyvin olemme kaikki voineet. Minunkin jalkani on nyt jo niin kunnossa, että voin oikein kulkea. Lääkäri määräsi minulle suola, havukylpyjä kolme kertaa viikossa. Hyvää ne on tainneet tehdäkin.

Mihinkähän aikaan Mamma alkaa lähteä sieltä tännepäin? Nythän se pimeä ikävä syksy tulee, jolloin on siellä kotona pitkät pimeät illat yksin olla. Onkos Yrjö jo tullut Kuopioon vai vieläkö hän metsissä möyrii?

Terveisiä teille ja Armakselle paljon Tuurelta ja pojilta. Voikaa hyvin Alva.”

”Tammisuo 24./X 1905. Rakas Mamma! Kiitokset kirjeestä jonka sain tänä aamuna. Talkkunajauhot eivät ole tulleet. Ihmeellistä minne ovat voineet joutua. – Minne asemalle lähetitte ne ja oliko niissä osoite? – Dahlit kuuluvat saaneen voita joku aika sitten. Saikos Mamma sen hatun, ja oliko se hyvä?

Onko Mamma nyt tilaisuudessa ostamaan mui-kun määhnää? Olisimme kiitolliset kun kilon saisimme.

Tänä aamuna rupesi mieleni niin tekemään talkkunaksia, kun kuulin jauhoja olevan tulossa. Ohrajauhoja minä myös kernaasti haluaisin, jos ei ennen niin sitten Mamman matkassa.

Nyt toissapäivän vasta näkyi lehdessä seisovan, että Tuure on määrätty asemapäälliköksi tänne. Nyt alkaa se nälkävuosi meillä. Ensimmäisenä vuotena vetävät niin paljon eläkekassaan palkasta, että melkein puolella saa tulla toimeen. Hyvähän tuo on kun lehmä taas poikii, niin onhan siinä lisätulo.

Sittenhän mamma pääsee lähtemään kun Yrjö tulee kotiin ensi kuun puolivälissä.

Hyvin olemme voineet lukuun ottamatta nuhaa ja yskää, joka vähän on vaivannut meitä. Tervei-

siä paljon kaikilta. Hyvää vointia ja terve tuloa tänne.”

”Tammisuo 8./XI 1905. Mamma Rakas! On tässä eletty vaiherikas viikko. Nyt jo kumminkin tänä iltana laitamme juhlaaistuksen asemalle niin kuin koko Viipurin kaupunki tekee. Tuure oli ensimmäisinä miehinä lakkoa hommaamassa, puheenjohtajana lakkokomiteassa. [Suurlakko] Niillä matkoilla vilustui ja sai vatsakalvon tulehduksen ja joutui melkein koko puuhan ajaksi sänkyyn. Nyt jo eilen ja tänään on liikkunut huoneissa. Siitä sängystä käsin hän johti tämän radan lakkoasiat. Yöllä ja päivällä sai olla valmis toimimaan. Tuskassa sain olla. Olipa pelkona että tuleva Tuuren vangitsemaankin. Eihän nuo kuulu ketään vanginneen kuitenkaan. Viipurin asema oli kokonaan sotamiesten hallussa. Pelkäsimme niiden tulevan tännekin. Kerran ratsastivat sivuitse. Silloin lapsetkin jo pelkäsivät. Salaa täällä kävi junatkin, jotka veivät ja toivat edustajia Helsinkiin täältä Karjalan tieltä.

Näiden suurempien huolien lisäksi tuli lehmäkin kipeäksi. Luulimme sen täytyvän lopettaa, niin oli huonona, mutta eläinlääkäri sen kai pelasti. Poikimisen jälkeen sai satakerran tulehduksen. Nyt lypsää yli kuusitoista litraa.

Kaikkia alkaa olla hyvin. Tapio, kun vaan pääsee yskästään, niin olemme voittaneet mitä lakolla tarkoitimmekin. Ruoan saanti oli vähän mutkallista, mutta puutteessa emme kumminkaan olleet.

Varmaankin olitte huolissanne siellä. Mitenkään ei saanut mitään tietoja sinne eikä Kuopiostaakaan ole vielä tietoja miten siellä lie ollut. Juhlallisesti oli Wiipurissa loppunut Maamme laululla

lakko. Hyvä on kun verenvuodatuksetta loppui. Toisinaan niin pelotti, ettei tahtonut toimeen tulla. Itkeä olisi vaan mieli tehnyt niinä ensi päivinä. – Nyt tuntuu niin rauhalliselta. Nyt ne vaatimukset on täytetty, joita perustuslailliset ovat vaatineet ja vähän enemmänkin.

Kirjoittakaahan nyt aivan kohta mitä sinne kuuluu. – Elvira kävi kerran lakon aikana Tuurea katsomassa. He voivat hyvin. – Paljon terveisiä meiltä kaikilta. Oliko Armas kotona lakon aikana? Voikaa hyvin. Alva”

”Tammisuo 6./XII 1905. Rakas Mamma! Kiitoksia paljon jauhoista ja voista. Siitäkin otin osan ja maksoin Elviralle. – Ei hän siitä oikein pitänyt, mutta toivomme, että Mamma voi taas pikemmin lähettää enemmän heille. Niistä edellisistä lähetyksistä en tiedä miten paljon lie maksumista sianlihasta ja talkkunaksista sekä määhnästä.

Nyt ei ole joulun enää pitkältä. Meille tulevat Tuuren vanhukset ja Signe jouluksi. Muutoin tuota ei paljon tiedä koko joulun tulosta paljon mitään. En ole lahjojakaan mitään laittanut. Eihän tuota tiedä miten rauhan kanssakaan siihen aikaan liene. Ovat tottuneet viimeaikaisen hallituksen aikana laittomuuksiin, niinpä nytkin työväki aikoo valtaansa käyttää, vaikka heille on tulossa niin paljon, etteivät kymmeneen vuosiin ole vielä osanneet odottaakaan. Muutoin asiat olisivat niin hyvästi, ettei parempaa ole toivomista. Oikein on hauskaa lukea uudesta senaatista, joka on suomenmielinen ja kansanvaltainen. Luulisi pa entisen vähän häpeävän, kun nämä ensityökseen ehdottavat palkkansa pienennystä. Siinä on nyt se ruotsalainen senaatti, jota suometarlaiset koettivat mustata jo ennakolta. Sepä siitä.

Täällä olemme voineet noin keskinkertaisesti. Minun selkäni ja jalkani reistailevat. Pojat myös vähin ovat sairastelleet. – Tuurella on kokouksia, harva se ilta jolloin on kotona. Näitä nykyaikaisia puuhia ja parannuksia kun hommataan rautatieläistenkin keskuudessa vaikka minkälaisia.

Jassoo, että Mamman matka sitten jäi joulun jälkeen. Sittenhän sopiikin lähteä, kun joukotkin vähenevät joulun vietosta. – Toivomme hyvää vointia mammalle ja Yrjölle. Terveisin Alva.”

”Tammisuo 2./II 1906. Rakas Mamma! Onnea Mamman syntymäpäivälle!

Milloinkas Mamma lähtee matkoille? Nythän siellä ei ole ketään kotosalla poijstakaan, niin eikös sopisi parhaiten lähteä lapsukaisia tervehtimään. Arvikin sanoi tässä juuri, että kirjoittako äiti Mummilille että tulisi täällä käymään.

Tässä aijon mammalle ehdottaa, jos Mammalla on villoja, niin niistä saisi Armakselle puvun oikein tehdastyötä, jos tuotte tänne tullessanne niitä noin 4 kiloa, niin saisi Helsinki matka puvun halvalla. tekopalkka tulisi noin 10 markkaa maksamaan. Se viipyy kaksi kuukautta Tampereella valmistettavana, niin olisi hyvä jos lähettäisitte, jos ette itse vielä jouda tulemaan tänne.

Onhan meillä kaikenlaista maksamistakin mammalle määhnästä ym. mutta arvelimme sitten Mammalle suorittaa, kun Mamma tulee.

Terveenä olemme olleet jota toivotamme teillekin. Juna tulee! Voikaa hyvin ja terv tuloa pian tänne. Terveisin Tapio, Arvi, Tuure ja Alva.”

”Tammisuo 11./IV 1906. Rakas Mamma! Kiitokset onnittelusta ja kirjeestä! – Olihan meillä

oikein vieraita molempien yhteisillä syntymäpäivillä. ne kun ovat niin lähekkäin. – Terveitemme puolesta olemme parempaan päin, muut paitsi minä. Tapiokin on jo päässyt yskästään. Ulkonakin on jo saanut olla. Merkillisen kylmät ilmat ovat täällä olleet. Lunta on sadellut niin äärettömästi. Nyt vasta kahtena päivänä on vähän aurinko päässyt sulattelemaan. Kauan kestää ennen kuin kesä tulee.

Eilispäivänä se Laina on ollut Helsingissä. Yksinkö lie vai Kuumon kanssa. Toissa iltana näkyi sivu menneen ja huusi Helsinkiin menevänsä.

Sitä kangasta minä arvelin sopivaksi laittaa 45–50 centtimetrin levyistä. Ei yhtään leveämpää, sillä silloin on liikaa. Onko siellä nyt joutavaa kutojaa. Eihän sillä mitään kiirettä ole, mutta jos nyt satuisivat paremmin joutamaan kuin kesällä.

Hyvästipä se Armas kunnosti itseään. Oli oikein hauskaa kuulla. Mahtaa se poika olla itsekin mielissään. Siellä Karttulassa se Armaksen puku sitten tehdään vai Kuopiossa, mihin sen kankaan lähettämme, sitten kun se joutuu?

Eipä nyt muuta kuulukaan. Hyvää vointia toivomme mammalle. Paljon terveisiä kaikilta.”

”Tammisuo 30./V 1906. Rakas mamma! Kiitokset suuret Mamman onnittelusta ja kirjeestä! Aikomuksessa on tämän kirjoittaminen ollut jo kauan, mutta ei ole tullut tehdyksi ennen. – Hyvinhän me nyt jo voimme. 12.p. minä nousin sängystä. Siihen asti tahi oikeammin 15. p asti oli sairaanhoitaja meitä hoitamassa. Kätilö kävi vaan illoin ja aamuin. Tuskin kerkesi alku meininkiin ollenkaan. 2 tuntia olin vaan kipeänä ennen. Tä-

hän asti on poju ollut aika kiltti, kun vaan pysyisi edelleenkin. [Ahti syntyi 30. huhtikuuta]

Matkalle olemme aikoneet lähteä 17. p täältä, kun vaan kaikki menee laskujen mukaan. Palvelutyttöä ei meille tule mukaan. Vanhempi tyttö on pyrkinyt kotiinsa sillä aikana ja lapsen tyttö on niin kunnoton, ettei siitä olisi. Voisikohan sieltä saada jonkun joka olisi vähän kykenevämpi kuin se Selma oli joka oli meillä töissä toissa kesänä. Jos mamma olisi hyvä ja kirjoittaisi tästä asiasta. Miten lienee muutoin järjestetty se ruokapuuha nyt kesäajaksi.

Varmaankaan sieltä ei ole sattunut Mamma saamaan senlaista ihmistä, joka osaisi laittaa ruokaa. Mitenhän lienee.

Juna tulee pian, täytyy lopettaa. Paljon terveisiä meiltä kaikilta.”

”Tammisuo 1./XI 1906. Rakas Mamma! Nyt vasta suoriudun kirjoittamaan ja kiittämään jauhoista ja määhnästä. Hyviä olivat kaikki. Suuret kiitokset vaan. Rahaa niistä lähetän piakkoin.

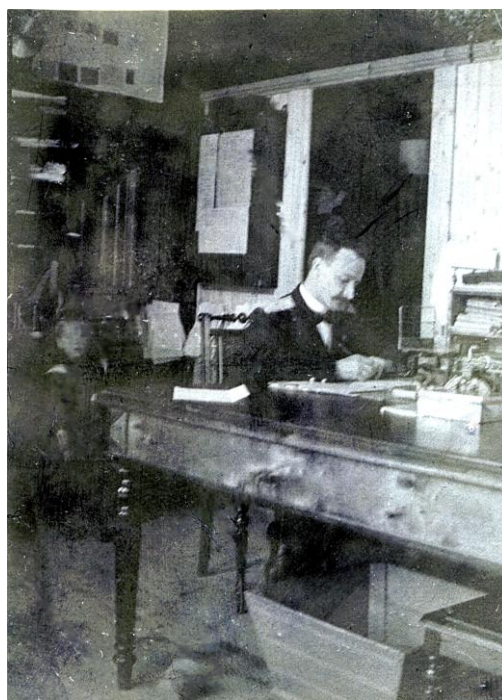
Tätä nykyä taas olemme entisessä reilassa. Arvinkin on ollut jo kotona muutamia päiviä. Liekö tulirokkoa ollutkaan, kun ei mitään kesimistä ollut jälestäpäinkään ja kuumetta vain kolmena päivänä. Neljä viikkoa hän oli sairaanhoitajattaren kanssa tuolla telegrafistin asunnossa. Olihan se hyvä ylimääräinen meno. Nyt toki on poika kotona ja kyllä ne Tapion kanssa peuhaavat. Ahti on kasvanut ja lihonut aika hyvin. Illoin on ruvennut vähän rauhattomaksi.

Nythän Mammallakin on taas palvelijoiden vaihto. Vielä kai Iida jääpi paikoilleen. Meillä on oikein maalainen lehmänhoitaja. Hyvästi hoitaa lehmiä. Toinen lehmä vasta poiki ja antaa 19 litraa päivässä maitoa. Toinen vielä lypsää 8-9 litraa. – Dahlilaiset kuuluivat tilanneen enemmän muikun määhnää. Vieläköhän sitä sieltä saapi?

Hyvää vointia Mammalle ja paljon terveisiä Tuurelta, pojilta ja Alvalta.”

TÄMÄ OLI VIIMEINEN Alvalta säilynyt kirje Maria-mammalle

Tuure Blässar - Tammisuon asemapäällikkö (Kuvassa häämöttää myös pikkupoika, Arvi lienee.)

Tammisuon asemanseutu 2000-luvulla⁵

1 www.rautatie.org/exhibition1/sahkottajat.htm

2 Karttulan kirja; Jyväskylä 1987 s. 211–216

3 Ibid s. 311–312

4 Autonomian aikaan Suomessa käytettiin venäläiseen kyynärään eli arsinaan perustuvaa pituusmittajärjestelmää.

Arsina on 71,12 cm. Vanha suomalainen, alkujaan ruotsalainen Tukholman kyynärä on 59,4 cm.

5 <http://static.panoramio.com/photos/original/8961953.jpg>